MARCI TULLII CICERONIS EPISTOLARUM LIBRI QUATUOR,

Ab Ioanne Sturmio puerilis *educationis causâ selecti,*

Et ad castigatissima CICERONIS exemplaria recens collati.

Quibus adjectâ est etiam difficiliorum locorum brevis explanatio, ex Francisci Iunij, Pauli Manutii, Simeonis Bosii *Commentariis descripta*
Per I. R.

EDINBURGI
Excudebat ANDREAS HART. 1634.

INTEGERRIMIS ET PROBISSIMIS VIRIS, DD. PATRICIO GALLOVA, & IOANNI HALL, Ecclesiæ, Edinburgenæ Pastoribus.

IOANNES RAYUS. S. D.

LEvidense munus hoc (viri graves) vobis offero devotæ in vos observantiæ meæ, & benevolentiæ in Rempubl. literariam arrahonem. Epistolas Ciceronis quas iuventuti prælegendas Io. Sturmius selegit, nuper excudendas curavi, quod hanc operam plurimum conducere censui, cum ad frequentes passim mendas quibus librariorum incuria scatebant eluendas, tum ad submovendas salebras, ad quas subinde restitabant mediocriter literati, in tenui labor est, fateor, neque enim laureolam in mustaciis quæro: neque in iis corrigendis famæ, aut gloriolæ, sed officio, & puerorum institutioni operatus sum: nempe ut discentibus quotidianum restituendi molestiam minuerem, & hac opellâ exercitationis meæ rationem vobis Patronis, ut par erat redderem. Non defore tamen intelligo qui à triviali quovis magistello decantandis Grammaticæ minutiis assueto, hæc potuisse præstari dicent: sed adversus Sycophantarum morsus quia non invenio remedium, eorum ego gratiam odiumque iuxta æstimo. Bonis placere studeo, non plurimis. Vobis (qui æqui rerum æstimatores estis) si feliciter & fideliter operam in suscepta provincia præstitisse videbor, Theonas & vaniloquos nihil moror. Valete, & Rempubl. literariam curate, ut facitis.

M. TVLLII CICE-RONIS EPISTO-LARUM SELECTA-RVM LIBER PRIMVS.

M. T. CICERO TERENTIÆ S. P. D.

Famil. Libro 14. Epist. 22. 1

SI vales, bene est: ego valeo. Nos quotidiè tabellarios vestros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores quid nobis faciendum sit, faciemusque te statim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale Kalend. Sept.

Tullius S. D. Terentiæ suæ. Fam. 14. 21. 2

SI vales, bene est: ego valeo. Da operam ut convalescas: quod opus erit, ut res tempusque postulat, provideas atque administres, & ad me de omnibus rebus quàm sæpissime literas mittas. Vale.

Cicero S. D. Terentiæ suæ. Fam. 14. 8. 3

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissimè: nam mihi & scriptum & nunciatum est, te in febrim subitó incidisse, Quod celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiorem, fecisti mihi gratum. Item posthac si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies ut sciam. Cura ut valeas. Vale Datum 4. Nonas Iunii.

Tullius S. D. Terent. suæ. Fam. 14. 23: 4

SI vales, bene est: ego valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de literis, quas Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus. Si quid erit, certe faciem te statim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. 4. Idus Sextil.

Cicero S. D. Terent. suæ. Fam. lib. 14. Epist. 24. 5

SI vales, bene est: valeo. Redditæ mihi tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales: & ipse opinione celerius venturus dicitur. Cui utrúm obviam procedam, an hic eum expectem, cum constituero, faciam te certiorem Tabellarios mihi velim

quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Prid. Id. Sextil.

Tullius. S. D. Terentiæ suæ. Famil. lib. 14. Epist. 17. 6

SI quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius. Nunc quæ sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

Tullius. S. D. Terent. suæ, Famil. Lib. 14. Epist. 15. 7

SI vales, bene est; ego valeo. Constitueramus, ut ad te anteà scripseram, obviam Ciceronem Cæsari mittere. Sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etsi nihil erat novi, tamen, quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sica poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. 12. Kal. Quintil.

Tull. S. D. Ter. suæ. Fam. lib. 14 Epist. 19. 8

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ nostræ. De qua nihil est quod ad te plura scribam. Tibi enim æque magnæ curæ esse certó scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum: etiam ante fecissem: Sed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quàmprimum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

Tullius. S. D. Teren. suæ. Famil. lib. 14. Epist. 12. 9

QVod nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo, ne id consilii ceperimus, quod non facilè explicare possimus. Quare quantum potes nos adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore nihil est: & longum est iter, & non tutum: & non video quid prodesse possis, si veneris. Vale. Datum Pridie Nonas Novemb. Brundusio.

Tull. S. D. Ter. suæ. Fam. lib. 14. epist. 11. 10

SI vales, bene est. Ego valeo. Tullia nostra venit ad me pridie idus Iunii, cujus summa virtute, & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, ut longè aliâ in fortuna esset, atque ejus pietas ac dig-

dignitas postulabat. Nobis erat in animo Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cn. Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam diligenter cura. Vale. 17. Kalend. Quintil.

Tull. & Cic. S. D. Tironi suo. Fam. lib. 16. Epi. 2. 11

SEptimum jam diem Corcyræ tenebamur, Qu. autem pater, & filius Buthroti. soliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: Nec mirabamur nihil à te literarum. Iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyræ non * sederemus. Cura igitur te, & confirma; & cum commodè & per valetudinem, & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligat. Charus omnibus expectatusque venies. cura ut valeas etiam atque etiam Tyro noster. Vale. 15. Kalend. Novemb. Corcyrę.

(SEDEREMVS) Sedere est interdum nihil agere, sed morari, ut hic & apud Terentium. Sedere domi virginem tam grandem.

Tullius. S. D. Teroni suo. Famil. 16. Epist. 4. 12

NOn queo ad te, nec lubet scribere, quo animo sim affectus: tantum scribo & tibi & mihi maximæ voluptati fore, si te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyzeam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia 120. Leucade aut teipsum aut tuas literas á Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantúm fac ut valeas, vel quantum te á me scis diligi. Nonis Novembris. Alyziæ.

Cicero filius Tironi. S. D. Fam. lib. 16. Epist. 25. 13

ETsi iusta & idonea usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id ne sæpius facias rogo. Nam etsi de republicâ rumoribus & nunciis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater, tamen de quavis minima re scripta á te ad me epistola semper fuit gratissima. Quare. cúm in primis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potius expleas officium scribendi, quám assiduitate literarum. Vale.

Cicero. S. D. Sulpitio. Fam. 13. 25. 14

HAgesaretus Larissæus magnis meis beneficiis ornatus in cosulatu meo, memor, & gratus fuit, meque postea dili

diligentissime coluit. Eum tibi magnopere commendo: & ut hospitem, & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tua necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

Cicero Trebatio. S. D. Fam. 7. 18. 15

EPistolam tuam quam accepi ab L. Aruntio conscidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione recté legi posset. sed & Aruntius ita te mandasse aiebat, & tu adscripseras. Verùm illud esto, nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. Vale.

Cic. S. D. Q. Val. Legato. Procons. Fam. li. 13. Epist. 6 16

PUb. Cornelius qui tibi has literas reddidit, est mihi á P. Cuspio commendatus, cuius causa quantopere cuperem, deberemque profectó ex me facile cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quamprimúm, quám sæpissimé gratias agat. Vale.

Cic. S. D. Memmio. Fam. 13. 3. 17

AUlum Fusium unum ex meis intimis observantissimum studiosissimumque nostri, eruditum hominem, & summa humanitate, tuaque amicitia dignissimum, velim ita tractes ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quam quod gratissimum. Ipsum præterea summo officio & summa observantia tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

Cicero S. D. Cornificio. Fam. 12. 27. 18

SExtus Aufidius, & observantia qua me colit, accedit ad proximos, & splendore equitis Romani nemini cedit. Est autem ita temperatis moderatisque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate iungatur: cuius tibi negotia quæ sunt in Africa ita commendo, ut maiore studio, magisve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris si dederis operam, ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo Vale.

Cicero S. D. Basilio. Fam. lib. 6. Epist. 16 19

TIbi gratulor: mihi gaudeo: te amo, tua tueor: à te amari, & quid agas, quidq, agatur certior fieri volo. Vale.

Plura

SI de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: ſed profectò eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad Inalpinos, cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quam cupiens militibus ſatisfacere, firmoſque eos ad tuendas noſtras res afficere, quod mihi videor conſecutus; nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti, cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi, multa caſtella cœpi, multa vaſtavi. Non ſine cauſa ad Senatum literas miſi. Adiuva nos tua ſententia, quod cum facies ex magna parte communi commodo inſervieris. Vale.

M. T. C. Servio Sulpitio. S. D. Fam. 13. 20. 21

ASclapone Patrenſi medico utor valde familiariter, eiuſq; cum conſuetudo mihi iucunda fuit, tum etiam ars, quam ſum expertus, in valetudine meorum, in qua mihi cum ipſa ſcientia, tum etiam fidelitate benevolentiaque ſatisfecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, ut des operam, ut intelligat diligenter me ſcripſiſſe de ſe, meamque commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

Cicero S. D. Appio Balbo. Fam. 10. 29. 22

DE meo ſtudio erga ſalutem & incolumitatem tuam credo te cognoſcere ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſimè ſatisfeciſſe, certò ſcio: nec iis concedo, quanquam ſint ſingulari in te benevolentia, ut te ſalvum malint, quam ego, illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plus, quam ipſi hoc tempore prodeſſe poſſim: quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima re feci, & fundamenta jeci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo magnoque ſis, meque tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Prid. Nonas Quintil. Vale.

Cicero S. D. Mario. Fam. 7. 4 23

AD 8. Kal. Iul. in Cumanum veni cum Libone tuo, vel noſtro potius: Pompejanum ſtatim cogito: ſed faciam te ante certiorem. Tecum ſemper valere cupio, tum certè dum hic ſumus. Vides enim quanto poſt una futuri ſumus. Quare ſi quid conſtitutum cum podagra habes, fac in alium diem differas. Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo exſpecta. Vale.

Cic.

Cic. Planco Imp. Consul. Des. S. D. Famil. 10. *Ep.* 14. 24

O Gratam famam, biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis, atque etiam hostibus fusis. Spes omnis in te est. Fugisse enim ex prælio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minus gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idque cum multis, sperabamq; etiam Lepidum temporibus admonitum, tibi & reipublicæ satis esse facturum. In illam igitur curam incumbe mi Plance, ut ne qua scintilla teterrimi belli relinquatur: Quod si erit factum, & rempublicam divino beneficio affeceris, & ipse æternam gloriam consequere, 3. idus Maii. Vale.

Cicero Paperio Pæto. S. D. Famil. 9. 23 25

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortasse: sed cùm certum sciam, faciam te paulò ante certiorem. Etsi Marcus Ceparius, cum mihi in sylva * Gallinaria obviam venisset, quæsissemque quid ageres, dixit te in lecto esse, quod ex pedibus laborares. Tuli scilicet molestè, ut debui: sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror coquum etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hospitem cum minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. Vale.

GALLINARIA. Varr. de re Rust. lib. 3. sylva Gallinaria, à gallinis rusticis dicta in Mari Tusco, secundum Italiam, contra montes Ligusticos. Strabo lib. 5.

Cicero S. D. Plancio Fam. 4. 15. 26

ACcepi perbreves tuas literas: quibus id quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autem id quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter ferres communes miserias, non intellexi: quàm me amares facile perspexi. Sed hoc scieram: illud si scissem, ad id meas literas accommodassem. Sed tamen etsi anteà scripsi quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, ne quo in periculo te proprio existimares esse. In magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam & præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos quo semper fuimus: quod de te sperare, de me præstare possum. Vale.

C. Dolabellæ S. D. Fam. 9. 12. 27

GRatulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt; nisi fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu, dum tu ades, sint oblitæ sui. Quod quidem si ita est, minimè miror, cœlum etiam & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi misi. Velim sic legas, ut causam tenuem, & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico munusculum mittere volui * levidensæ, crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortique sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. Vale.

LEVIDENSAE. adjectivum legendum: Sic Isidorus; Et contrariam ponit Pavidensam vestem, quæ graviter dentata & calcata sit; sicut prior leviter densata.

C. Imper. Marc. Cælio Aedili Curuli. Fam. S D. 2. 14. 28

FAbio viro optimo, & homine doctissimo, familiarissimè utor, mirificeque eum diligo, cùm propter summum ingenium eius summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam. Eius negotium sic velim suscipias, ut si res esset mea. Novi ego vos magnos patronos. * Hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit. Sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer expecto & desidero: imprimisque quid agas scire cupio. Nam iamdiu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. Vale.

HOMINEM OCCIDAT. Iocatur cum laude Cælii: solent enim magni patroni graves tantum causas recipere.

Cicero Trebatio S. D. Fam. 7. 22. 29

ILluseras heri inter * scyphos, quod dixeram controversiam esse, possetne hæres, quod furtum anteà factum esset, recte furti agere. Itaque etsi domum * bene potus, seroque redieram, tamen id caput ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi: ut scires, id quod tu neminem sensisse dicebas, Sextum Ælium, M. Manilium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævolæ & Testæ assentior.

(SCYPHIS.) Scyphus Vas potorium fuit. Tibul.
Adstabat cum Scyphus ante dapes.
(BENE POTVS.) Pro valde: sic bene nummatus. Horat.

Cicero S. D. Bruto Imper. Fam. 11. 15. 30

ETsi mihi tuæ literæ iucundissimæ sint tamen iucundius fuit, quod in summa occupatione tua Planco Collegæ mandasti, ut te mihi per literas excusaret, quod fecit ille diligenter, mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiaque vestra, quæ literis communibus declarata est. S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod super est, perge mi Brute, & iam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales quales maximé opto. Vale.

Cic. S. D. Fursano Proconsul. Fam. 6. 9. 31

CUm A. Cecina tanta mihi familiaritas consuetudoque semper fuit, ut nulla maior esse possit. Nam & patre eius claro homine, & forti viro plurimum usi sumus, & hunc à puero, quod & spem mihi magnam afferebat, summę probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum coniunctissimè, non solum officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine coniunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere; quám mihi necesse sit eius salutem, & fortunas, quibuscunque rebus possim tueri vides. Reliquum est, ut cum cognôrim pluribus rebus, quid tu, & de bonorum fortuna, & de Reip. calamitatibus sentires, nihil à te petam nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cecinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me á te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

Cic. Cornificio Collegæ. S. D. Fam. 12. 20. 32

GRatæ mihi tuæ literæ nisi quod Sinvessanum diversoriolum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris * παντα περι παντων omnia de omnibus. Sic igitur facies, meque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere facilius possum, quam provocare. Quod si, ut es, * cessabis, lacessam, nec tua inertia etiam ignaviam afferet. Plura otiosus

ſus. Hæc cùm eſſem in ſenatu, exaravi. Vale.

PANTA) Plenam hæc verba compenſationem ſignificant: ſic Lib. 15 Epiſt. 7. (UT ES.) Quæ tua eſt conſuetudo.

Cicero Cornificio. S. D. Fam. 12. 21, 33

CAius Anitius familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum ſuorum cauſa legatus eſt in Africam * legatione libera. eum velim rebus omnibus adiuves, operamque des, ut quàm commodiſſimè ſua negotia conficiat. Imprimiſque quod ei chariſſimum eſt, dignitatem eius tibi commendo. Idque á te peto, quod ipſe in provincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoveram á ſummis viris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies, cæteriſque rebus omnibus eius dignitati, reique, ſi me ames, conſules. Id erit mihi gratiſſimum. Da operam ut valeas.

LEGATIO LIBERA. Senatoribus ad ſua negotia proficiſcentibus concedi ſolita eſt: ſine onere & negotio.

Cicero S. D. Caſſio. Fam. 12. 9. 34

BRevitas tuarum literarum me quoque breviorem in ſcribendo facit: & verè ut dicam, non ſatis occurrit quod ſcribam Noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio: Tuas autem ignoramus, tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine autore. Nos confectum bellum cum putaremus, repentè á Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. Itaque perſuade tibi maximam Reip. ſpem in te, & in tuis copiis eſſe. Firmos omninó exercitus habemus: ſed tamen ut omnia, ut ſpero, proſperé procedant, multum intereſt te venire. Exigua eſt enim ſpes Reip. nam nullam non libet dicere, ſed quæcunque eſt ea deſpondetur anno conſulatus tui. Vale.

Tul. & Cic. fil. & Q. S. D. T. humaniſ. & opt. Fam. 16. 1. 35

VIde quanta in te ſit ſuavitas, duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes te tam diligit, quam ſi vixerit tecum. Is omnia pollicitus eſt, quæ tibi eſſent opus: Facturum puto. mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plané confirmares, Videbis, quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere

quem, cum meliusculé tibi esset, ad me mitteres. Sed cogitavi unas literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus recte literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius. Ei te totum trade. Malo te paulo post valentem, quám statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas. Cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens. 7. Id Novemb.

Tull. & Cic. & Quint. Tironi. Fam. 16. 7. 36

TErtiam ad te hanc epistolam scripsi eadem die, magis instituti mei tenendi caussa, quia nactus eram cui darem, quam quod haberem quid scriberem. Igitur illa: Quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentię. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium: cum valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te mi Tiro. Quando non contigit, ut simul navigares, nihil est quod festines: nec quicquam cures, nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. 7. Idus Novemb. Actio. vesperi.

Tullius Tironi S. D. Fam. 16. 12. 37

EGo vero cupio te ad me venire: sed viam timeo. Gravissimè ægrotasti: inedia, & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, siqua culpa commissa est. Iam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad 3. Kalend. esse volo. ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Literulæ meæ, sive nostræ, tui desiderio oblanguërunt. Hâc tamen epistola quam Acastus attulit, oculos paululum sustulerunt. Pompeius erat apud me cum hęc scribebam. Hilarè & libenter ei cupienti audire * nostra, dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para, ut operas reddas. Nostra

ad diem dictam fient. Docui enim te, *Fides* * ἐ[illegible] quod haberet. Fac planè ut valeas: nos ad summum. Vale. 14. Kalend. Ianuar.

(NOSTRA.) Quæ me tibi facturum promisi. Manumissionem significat. (NOTATIONEM) Fides inde dicta est, quod id fiat, quod promissum est.

Cicero. S. D. Curioni. Fam. lib. 2. Epist. 4. 38

Epistolarum genera multa esse non ignoras, sed unum illud certissimum, cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset quod eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Hujus generis literas à me profecto non expectas: domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores, & nuncios: In meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt Epistolarum genera duo, quæ me magnopere delectant; unum familiare, & jocosum alterum; severum, & grave. Utro me minus deceat uti, non intelligo. Iocerne tecum per literas? civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? quid est quod possit graviter scribi á Cicerone ad Curionem, nisi de Repub? Atque in hoc genere hæc mea causa est, ut neque ea quę nunc sentio velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar ea clausula qua soleo, teque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta & parata, incredibilis quędam expectatio: Quam tu una re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam adamâris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse confiderem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

Cicero. S. D. Bruto. Fam. 13. 14. 39

L. Titio Strabone, Equite Romano in primis honesto & ornato, familiarissime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet. P. Cornelius Ea res á Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta In Galliam est. Peto á te hoc diligentiús, quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pe-

nia laborare, quàm de ſua, ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas, operamque des, ut quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodiſſima conditione libertus Strabonis, qui eius rei cauſa miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummoſque perveniat. Id & mihi gratiſſimum erit: & tu ipſe L. Titium cognoſces amicitia tua digniſſimum. Quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe, quæ me velle ſcis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale

Cic. S. D. T. Fam. lib. 5. Epiſt. 18 40

ETſi egomet, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea quod nullam rem gravius iam diu tuli quàm incommodum tuum: tamen te magnopere, non hortor ſolùm, ſed etiam pro amore noſtro rogo atque oro, te colligas, virumque præbeas, & qua conditione omnes homines, & quibus temporibus nati ſumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quam fortuna abſtulit, propterea quod adeptus es quod non multi* homines novi; amiſiſti quód plurimi homines nobiliſſimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur eſſe, qui quam leviſſima pœna ab hac Repub. diſceſſerit. Tu vero qui & fortunas & liberos habebas, & nos, cæteroſque, neceſſitudine & benevolentia tecum coniunctiſſimos, quique magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum & cum omnibus tuis vivendi, & cum unum ſit iudicium ex tam multis, quod repræhendatur, idque una ſententia, eaque dubia, potentiæ alicuius condonatum exiſtimetur, omnibus his de cauſis, debes iſtam moleſtiam quam leviſſimè ferre. Meus animus erit in te liberoſque tuos ſemper, quem tu eſſe & vis, & qui eſſe debet Vale.

(NOVI.) Novus homo & nobilis opponuntur. Non autem nobilis & plebeius, quia plerique plebeii etiam claris maioribus orti. Novus homo qui maiores nullos ante ſe claros numerare poſsit, & ipſe ſuæ fortunæ & exiſtimationis faber eſt. Paul. Man. Lib. 1, 7. Epiſt. Famil.

Cicero S. D. Trebiano. Fam. 6. 11. 41

DOlabellam antea tantum modo diligebam, obligatus ei nihil eram: nec enim acciderat mihi opus eſſe: & ille mihi debebat, quod non defueram eius periculis. Nunc tanto ſum devinctus eius beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſimè mihi ſatis fecit, ut nemini plus debeam

am. Qua in re gratulor tibi ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere, malim: alterum omninó non desidero, alterum veré facere poteris. Quod reliquum est: quando tibi virtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit, est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci, quid recuperaveris cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. Plus acquisivisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valdè grata est: eaque te uti facilè patior, cum apud alios, tum mehercule apud Sironem nostrum amicum Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse volumus. Te cupio videre quamprimùm. Vale.

Cicero Trebatio. S. D. Fam. 7. 15. 42

CHrysippus Vettius, Cyri architecti libertus fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi verbis tuis nunciavit. Valdè jam lautus es, qui gravere literas ad me dare, homini præsertim prope domestico. Quod si scribere oblitus es, minus multi jam te advocato causa cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de *Britannia*. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem, sed mehercule mallem id quod erat æquius, de tuis rebus, ex tuis literis quàm sæpissimè cognoscere, quod certe ita fieret, si tu maluisses benevolentiæ quam litium iura perdiscere. Sed hæc iocati sumus & tuo more, & nonnihil etiam nostro. Te valdè amamus, nosque à te amari cum volumus, tum etiam confidimus. Vale.

Tullius Cassio S.D. Fam. 12. 8. 43

SCelus affinis tui Lepidi, summamque levitatem, & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spemque omnes in D. Bruto, & Planco habemus: si verum quæris, in te & in meo Bruto, non solùm ad præsens perfugium, si, quod nolim, adversi quid acciderit,

ſed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus quæ vellemus: ſed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præſenti judicio, & reliqui temporis expectatione ſcito eſſe. Hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. Nihil eſt tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri poſſe judicet. Vale.

SCELVS. Quia ſe cum Antonio conjunxit.
CONFECTO. Victo ad Mutinam Antonio.

Cicero S. D. Marco Lepido. Fam. 10. 27. 44

QUod mihi pro mea ſumma erga te benevolentia magnæ curæ eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis, moleſtè tuli, te ſenatui gratias non egiſſe, cum eſſes ab eo ordine ornatus * ſummis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum eſſe, lætor. Pacem eam ſi à ſervitute ſejungis, conſules & reipublicæ & dignitati tuæ: ſin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, ut mortem ſervituti anteponant. Itaque ſapientius, meo quidem judicio, facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quæ neque ſenatui, neq; populo, neque cuiquam bono probatur: ſed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu pro prudentia, quid optimum factu ſit, videbis. Vale.

SVMMIS HONORIBVS. Supplicatione illi decreta, & poſtea conceſſo triumpho; & ſtatua equeſtri inaurata.

Cic. Planc. Imper. Coſ. Deſ. S. D. Fam. lib. 10. 2. 45

MEum ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſet, ſi aut tutò in ſenatum, aut honeſte venire potuiſſem. Sed nec ſine periculo quiſquam libere de republica ſentiens verſari poteſt in ſumma impunitate * gladiatorum: nec noſtræ dignitatis videtur eſſe, ibi ſententiam de republica dicere, ubi me & meliùs & propiùs audiant armati, quàm ſenatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque ſtudium meum deſiderabis: ne in publicis quidem, ſi quid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, nunquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus quæ nihilominus ut ego abſim, confici poſſunt, peto à te, ut me rationem habere velis & ſalutis, & dignitatis meæ. Vale.

Cicero Papyrio Pæto. S. D. Fam. 9. 19. 46

TAmen à malitia non discedis. Tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere: quum * Reges tam sint continentes, multo magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia expilcatum? recta enim à porta domum meam venisse: neque hoc admiror, quod non ad tuam potius: sed illud, quod nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Pętus? At ille adiurans, nusquam se unquam libentius. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam non minus elegantes: sin autem obsonio, peto à te ne plures esse * Balbos, quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero ut in ista loca venire possim, non committam, ut te serò à me certiorem factum putes. Vale.

REGES. Quia potentissimus erat apud Cæsarem Balbus, ideo loquitur de eo quasi Rex fuisset.

BALBOS. Ambiguitate vocis ludit, est enim proprium viri, & eum notat qui linguæ vitio parum expedite loquitur.

C. Trebonius Cicer. S. D. Fam. 12. 16. 47

SI vales, bene est. Athenas veni ad 2. Kalend. Iunii, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum, deditum optimis studiis, summaque modestiæ fama. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes, etiam me tacente. Non enim nescis, quanti te faciam, quam pro nostro veterrimo, verissimoque amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare Nihil adolescente tuo, atque adeo nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis qui Athenis sunt, est, aut studiosius earum artium, quas tu maxime amas, hoc est optimarum. Itaq; tibi, quod verè facere possum, libenter quoq; gratulor, nec minus etiam nobis, quod eum, quem necesse erat diligere qualiscunque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone injecisset se velle Asiam visere, non modo invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimum nobis obtinen-

tibus provinciam faceret. Cui nos & charitate, & amore tuum officium præstaturos non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus unà cùm eo sit, ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum * pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo indies longius discendo exercendoque se procedat. Vos quid egeritis in Repub., cum has literas dabam, non sciebam. Audiebam turbulenta: quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosa libertate fruamur, quod vel minimè mihi adhuc contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo, & dictum, cum magno nostro honore à te dictum, conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis εὐθυρρημονέστερος liberior in loquendo videbor, turpitudo* personæ eius, in quem liberius invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ quę iusta est in eiusmodi & homines, & cives. Deinde, qui magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? Qui etiamsi odio par fuerit, in eos quos læsit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adiunges me quaprimùm ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosque tibi commendatos habe. 8. Kal. Iun. Athenis.

PLENO GRADV. Intenso & modice a cursu distante. Salust. Milites pleno gradu in collem subducit. PERSONAE. M. Antonii

Cicero Curio. S. D. Fam. 7. 31. 48

FAcile perspexi ex tuis literis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrum consecutus est, reliquum est, ut officiis certemus inter nos: quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpitii tibi operam, intelligo ex tuis literis non multum opus fuisse, propter res tuas, ita contractas, ut, quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem uti pedes haberent, ut aliquando redires.

Vides

Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere, Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedemus. Veni igitur, quæso, ne tantum semen urbanitatis unà cùm Repub. intereat. Vale.

Cic. Acilio Procos. S. D. Fam. 13. 32. 49

IN Alesina civitate tam lauta, quam nobili, conjunctissimos habeo, & hospitio, & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathum, & Philonem. sed vereor, ne, quia complures tibi præcipue commendo, exæquare videar ambitione quadam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulate satisfit, & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam & hos mihi maxime esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentia. Quamobrem peto à te maiorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. Vale.

Cic. Acilio. Proc. S. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 33. 50

CN. Otacilio Nasone utor familiarissime, ita prorsus, ut illius ordinis nullo familiarius. Nam & humanitate eius, & probitate in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provincia tua negotia, quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demostratus: quos tibi, negotiaque omnia Nasonis, non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale

Cic. S. D. Acilio. Proc. Fam. 13. 34. 51

AVitum mihi hospitium est cum Lysone Lysonis filio Lilybætano, valdeque ab eo observor, cognovique dignum & patre & avo; est enim nobilissima familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem domumque eius: Magnoque opere à te peto cures, ut intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento, & ornamento fuisse. Vale.

Cic. Acilio Procos. S. D. Fam. 13. 35. 52

CAius Avianus Philoxenus antiquus est hospes meus. &

& præter hospitium, valde etiam familiaris: quem Cæsar meo * beneficio in * Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quod homine nullo plus est usus, quam Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum; perficiasque ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

MEO BENEF. Meo rogatu. IN NOVOCOMENS. Inter eos quos Novumcomum deductos civitate donavit: ii fuere quinque millia, & Græci maxime illustres quingenti. Philoxenus autem Græcus quia Siculus.

Cic. Plan. Imper. Cos. Des. S. D. Fam. 10. 13. 53

VT primum potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset, aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatus consulto poteris cognoscere: ita enim est perscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnoque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram te magis iudicio bonorum, quàm insignibus gloriæ delectari: tamen considerandum nobis existimavi, etiam si tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus non Aiacem, nec Achillem, sed Vlyssem appellavit * πτολιπόρθον.

Ptoliporthon. Vrbis vastatorem. Vlysses etenim sua astutia Troiano bello finem fecit.

Cic. C. Cassio S. D. Fam. lib. 12. *Epist.* 6 54

QVI status rerum fuerit tum, cum has literas dedi; scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optimè de Repub. sentiente. Nam quid dicam cupidissimo tui, qui domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque eum tibi nec commendo quidem: adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibique persuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bru-

to

Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res cum hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen. Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat, qui si conservatus erit, vicimus: sin (quod Dii omen avertant) omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantumq; apparatum, quanto opus est ad universam rempublicam recuperandam. Vale.

Cic. S. D. Cornif. Coll. Fam. 12. 17. 55

GRata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti literis: quam ut conserves, non quod de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. Ex * Syria nobis tumultuosiora quædam nuntiata sunt: quæ, quia tibi sunt propiora quam nobis, tua me causa magis movent quam mea. Romæ summum otium est, sed ita, ut malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quandam, & licentiam nactum, scribere audacius, & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes: sed proxi nè scripsi de optimo genere dicendi, in quo sæpè suspicatus sum te à judicio nostro, sic scilicet ut doctum hominem à non indocto, paulùm dissidêre. Huic tu libro maximè velim ex animo, si minus, gratiæ causa, suffragêre. Dicam tuis, ut eum, si velint, describant, ad teque mittant. Puto enim, etiam si rem minus probabis, tamen in ista solitudine quicquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatemque commendas, facis tu quidem, omnium more: sed velim sic existimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere, tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis tuæ ita judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

EX SYRIA. Seditionem fecit Q. Cæcilius Bassus, qui postea se Cassio tradidit, & legionem suam. Dio. lib. 47.

Cic. S. D. Thermo Propræt. Fam. 13. 54. 99

CVm mihi multa grata sunt, quæ tu adductus mea commendatione fecisti, tum imprimis, quod M. Marcilium, amici atque interpretis mei filium, liberalissimè tracta-

tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te maximas gratias egit. Quare quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes: operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cùm antea studiosè commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius, quod in longa * apparitione singularem & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi. Vale.

APPARITIONE. Qui præibant Magistratibus apparitores dicebantur. Apparitio est munus ipsum. Apparitores erant scribæ, accensi, lictores, viatores, præcones, &c.

LIBRI PRIMI FINIS.

LIBER SECVNDVS

Cicero Attico S. D. Ad Atticum. lib. 3. Epist. 27.

1

EX tuis literis, & ex reipsa, nos funditùs periisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miseriis ne desis. Ego te, ut scribis, citò videbo; plura non scribo. Cura ut valeas.

Cic. Att. S. D. ad Att. 3. 21. 2

TRiginta dies erant * ipsi, cum dabam has literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo jam, ut ante ad te scripsi, ire in Epeirum, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut si quid erit quod perspicias, quamcunque in partem, quam planissimè ad me scribas, & meo nomine (ut scribis) literas quibus putabis opus esse, ut des. Vale Quint. Kalend. Novembr.

TRIGINTA DIES ERANT IPSI. Vsitata locutio scriptoribus: id est integri & plani: hoc est, planè triginta dies: Lib. 2. Famil. Epist. 8. Ego cum Athenis decem ipsos dies fuissem.

Cicero Att. S. D. ad Atticum. 3. 22. 3

EGO quod, per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil eram auditurus, & quod mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem: inde cùm ad te me convertam, faciam ut scias: tuque ad me velim omnia quam diligentissimè, * cuicuimodi sunt, scribas. Ego jam aut rem, aut nè spem quidem expecto. Vale. Kal. Decemb. Dyrrhachii.

CVICVIMODI. Sive læta sive tristia: sæpe recepta vox Agel. lib. 9. cap. 2. Vide authores linguæ Latinæ. Sic Terent. Cuicui. Alibi Cic. Cujuscunque modi. Auson. Popma. 1. lib. 2. cap. 7. de usu Antiquæ Locu.

Cicero Atttco S. D. A. 3. 4. 4

CUM antea maximè nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum; tum verò ut legi * rogationem, intellexi ad iter quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quam ut tu me quamprimum consequare: ut, cum ex Italia profecti essemus, sive per Epeirum iter esset faciendum, tuo tuorumque præsidio uteremur, sive aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam ut me statim consequare. Facilius potes, quoniam de provincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

ROGATIONEM. Intelligit Clodiam, ne intra 400. milliaria ad Romam esset aut maneret Cicero.

Cic. Att. S. D. Att. lib. 3. Epist. 2. 5

ITineris nostri causa fuit, quod non habebam locum, ubi pro meo jure diutiùs esse possem, quam in fundo Sicæ, præsertim nondum rogatione correcta: & simul intelligebam, ex eo loco, si te haberem, posse me Brundusium referre: sine te autem non esse nobis illas parteis tenendas propter * Autronium. Nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio, sed tota calamitas omneis molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso, & abiecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Id. Apr. in oris Lucaniæ.

AVTRONIVS. Hic erat ex coniuratis, quibus hostis Cicero qui in iisdem partibus exulabat: ideoque eum verebatur Tullius.

Cicero

Cicero Attico S. D. A. 3. 3. 6

VTinam illum diem videam, cum tibi agam gratias, quod me vivere coegisti. Adhuc quidem valde me pœnitet: sed te oro, ut ad me * Vibonem statim venias, quò ego multis de causis converti iter meum. Sed eò si veneris, de toto itinere, ac fuga mea consilium capere potero: si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse omnino facturum. Vale.

VIBONEM. Oppidum Thuriorum.

Cicero Attico S. D. A. 3. 5. 7

TErentia tibi & sæpe, & maximas gratias agit. Id est mihi gratissimum. Ego enim vivo miserrimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam nescio: Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in via, cum eris me assecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. Tantum te oro, ut quoniam meipsum semper amâsti, eodem amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mea mihi, non * meipsum ademerunt. Cura ut valeas. 8. Id. April. Thurii.

MEIPSVM Non opes meas aut honores dilexisti; sed personam.

Cicero Attico A. 3. 9. 8

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusii visurus essem, idque ad multa pertinuit: in eis, ut & in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus, tuo consilio uteremur: quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, Cyzicum: tibi meos commendo, me vix miserèque sustento. Vale. Dat. 14. Kal. Maii. Tarenti.

Cic. Att. 3. 25. 9

POst tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus prospicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse: neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu, pro tuo amore in me, hoc tempore discessisses. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiscum unà interire videamur, hæc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut ante Kal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

Cicero Attico A. 3. 16. 10

TOtum iter mihi incertum facit expectatio literarum tuarum, Kalend. Sext. datarum, nam si spes erit, Epirum, sin

ſin minus, Cyzicum, aut aliud quid ſequemur. Tuæ quidem literæ, quo ſæpius à me leguntur, hoc ſpem mihi faciunt minorem; quod cum lectæ ſunt, tum id quod attulerunt ad ſpem, infirmant; ut facile appareat te & conſolationi ſervire & veritati: idque te rogo planè, ut ad me, quæ ſcies, ut erunt, quæ putabis, ita ſcribas, ut putabis. Vale. Dat. 12. Kalend. Septemb.

Cicero Att. S. A. 3. 18. 11

EXpectationem nobis non parvam attuleras, cum ſcripſeras Varronem tibi pro amicitia confirmaſſe, cauſam noſtram Pompeium certè ſuſcepturum, & ſimulac à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, actorem etiam daturum. Utrum id nihil fuit? an adverſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras; eundem * ſecundum comitia dixiſſe. Fac (ſi vides quantis in malis jaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me fac de tota cauſa noſtra certiorem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens credo defectionem animi mei. Tuæ autem literæ ſunt variæ, neque enim me deſperare vis, nec temere ſperare. Fac, obſecro te, ut omnia, quæ à te perſpici poſſunt, ſciamus. Vale.

SECVNDVM COMITIA. Id eſt, habitis comitiis de me in ſenatu actum iri.

Cicero S.D. Attico. A. 3. 11. 12

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuntii, non optimis tamen auctoribus, & expectatio veſtrarum literarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. Si accepero literas, quas expecto, ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: ſi non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut facis, opera, conſilio, gratia juva. Conſolari jam deſine, objurgare verò noli: quod cum facis, ut ego tuum amorem & dolorem deſidero! quem ita affectum mea ærumna eſſe arbitror, ut teipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum, humaniſſimumque ſuſtenta. Ad me obſecro te ut omnia certa perſcribas. Vale, Datum 4. Kalend. Quint.

Cicero Attico S. D. ad Attic. lib. 3. Epist. 4. 13

MIseriæ nostræ potius velim, quam inconstantiæ tribuas quod à Vibone, quo te accersebamus, subitò discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea, in qua quod correctum esse audiveramus, erat huiusmodi, ut mihi ultra quingenta millia liceret esse. Illo cùm pervenire non liceret, statim iter Brundusium versus contuli ante diem rogationis, ne & Sica, apud quem eram, periret: & quod Melitæ esse non licebat. Nnnc tu propera, ut nos consequare, si modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè, sed quod superest, timemus. Me, mi Pomponi, valde pœnitet vivere: qua in re apud me tu plurimum valuisti. Sed hæc coram, fac modò ut venias. Vale.

Cicero S. D. Attico. At. 1. 15. 14

ASiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti: non enim dubito, quin celeriùs tibi hoc rumor, quam ullius nostrûm literæ nunciârint. Nunc, quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros Φιλέλληνες Græcorum amatores & sumus & habemur; & multorum odia, atque inimicitias reipub. causa suscepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο omnis virtutis reminiscere, curâque effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu velim me certiorem facias, quid de meis mandatis egeris, atque etiam, quid de tuo negotio. Nam, ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aveo scire quid agas. Id. Mar. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. D. At. 2. 10. 15

VOlo ames constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet. Est enim ὑποσόλοικον subabsurdum, cùm velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repentè ἀναφαίνεσθαι apparere non solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad Nonas Maias te in Formiano expectabo. Nunc fac ut sciam quo die te visuri simus. Ab Appii foro hora quarta dederam, aliam paulò ante à Tribus tabernis. Vale.

M. T. C. T. P. Attico. At. 2. 11. 16

NArro tibi, planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formianò sum. Dies enim nullus erat, Antii cum essem,

ſem, quo die non melius ſcirem Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuę non ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in republica, neque ſolum quid fieret, verumetiam quid futurum eſſet, indicabant. Nunc, niſi ſi quid ex prætereunte viatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. Quare, quanquam jam teipſum expecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam Epiſtolam, plenam omnium, non modò actorum, ſed etiam opinionum tuarum; ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe volumus, uſque ad Pridie Nonas Maias, eò ſi ante eum diem non veneris, Romæ te fortaſſe non videbo. Nam Arpinum quid ego te invitem? Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico. A. 3. 14. 17

QUod ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurum, poſteaquam extenuari ſpem noſtram, & evaneſcere vidi, mutavi conſilium, nec me Theſſalonicâ commovi, ubi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, uti ſecundum comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur, id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniam comitia habita ſunt, tuque nil ad me ſcribis; perinde habeo, ac ſcripſiſſes nihil eſſe: neque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe, moleſtè feram. Quem autem motum te videre ſcripſeras, qui nobis utilis fore videretur, cum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pleb. Deſſ. reliqua ſpes eſt; quam ſi expectâro, non erit quod putes me cauſæ meæ ac voluntati meorum defuiſſe. Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam graviter feram, debes ignoſcere; cum ita me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris nec audieris. Nam quod ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici; mihi verò mens integra eſt: atque utinam tam in periculo fuiſſet, quum ego iis, quibus ſalutem meam chariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis crudeliſſimiſque uſus ſum: qui, ut me paulùm inclinare timore viderunt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere & perfidia abuterentur ad exitium meum. Nunc, quoniam jam eſt Cyzicum nobis

nobis eundum, quo rariùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentius omnia, quę putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Vale. Nonis Sextil.

Cicero S. D. Attico A. 3. 13. 18

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu: etsi scio te me iis Epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse: ea si qui casus aliqua ex parte correxerint, minus molestè feremus nos vixisse, & adhuc vivere. Ego propter vię celebritatem, & quotidianam expectationem rerum novarum non commovi me adhuc Thessalonicâ: sed iam extrudimur, non à Plancio (nam is quidem retinet) verum ab ipso loco minime apposito, ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum igitur, ut scripseram, non veni, quod subiti mihi adversi nuntii venerant, & literę, quare nihil esset necesse quam proximè Italiam esse. Hinc si quid à comitiis audierimus, nos in Asiam convertemus, neque adhuc stabat, quo potissimum: sed scies, Vale. 12. Kalend. Sext. Thessalonicæ.

M. T. C. T. P. Attico S. D. Ad A. 4. 14. 19

VEstorius noster me per literas facit certiorem te Roma ad 8. Idus Maii, putare profectum esse, tardius quàm dixeras, quod minus valuisses, si iam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secus, ac si ipse adesses, cùm cęteri, tum Varronis. Est enim mihi utendum quibusdam rebus ex iis libris, ad eos, quos in manibus habeo: quos ut spero, tibi valde probabo. Velim si quid forte novi habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid de comitiis, de republica forté, (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me. Si nihil habebis, tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua Epistola aut intempestiva, aut loquax

quax

quax visa est. Maxime autem rogo, rebus tuis, totoque itinere ex sententia confecto, nos quamprimum revisas. * Dionysium jube salvere. Cura ut valeas.

DIONYSIVM. Dionysius Ciceronum puerorum magister fuit, qui cum pueris in provinciam proficiscebatur.

Cicero Attico. S. A. 5. 3. 20

AD 6. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ binæ redditę sunt tertio abs te die. Eodem autem exiens Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec vero nunc erat sane quod scriberem. Qui de Repub. rumores, scribe quæso. In oppidis enim summum video timorem. Sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt: quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant, erant autem Nonis Maiis datæ: alterę rescriptæ ad meas Minturnenses. Quam vereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον maioris ponderis in iis, quas non accepi, quibus rescribi vis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Iam deest, quod scribam: & lucet. Beneventum cogitabam hodie. Nostra continentia, & diligentia faciemus satis A. Pontio. Ex Trebulano ad quintum Idus Maii.

BENEVENTVM COGITO. Sic lib. 16. Brundusium cogito.

Cicero Attico. S.D. A. 5. 6. 21

TArentum veni ad 15. Kal. Iunii. Quod Pontinum statueram exspectare, commodissimum duxi, dies eos quoad ille veniret cum Pompeio consumere: eoque magis quod ei gratum esse id videbam, qui etiam á me petierat, ut secum, & apud se essem quotidie: quod concessi libenter: multos enim ejus præclaros de republica sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior iam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne sis, an iam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs, quam committam, ut tibi cum possint reddi a me literæ, non reddantur. Nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem. Mandavi

vi omnia quidem: quæ tu, ut pollicetis, * exhauries: narrabo cum aliquid habebo novi. Illud tamen non desinam, dum adesse te putabo, de * Cęsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Avide expecto tuas literas, & maximè, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

EXHAVRIES. Id est, conficies plane, ut nihil supersit.
CAESARIS. Debebat Cæsari H.S. 120. Cicero.

Cicero Attico. A. 7. 4. 22

DIonysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercucule æquo animo: sed fuit concedendum: Quem quidem cognovi cum doctum (quod mihi iam antè erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem; ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Idus Decemb. fuimus unà horas duas fortasse. Magna lætitia mihi visus est affici meo adventu, de triumpho hortari, suscipere parteis suas, monere ne ante in Senatum accederem, quam rem confecissem, ne dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Repub. autem ita mecum loquutus est, quasi non dubium bellum haberemus, nihil ad spem concordię. Planè Cæsarem ab se alienatum cum ante intelligeret, tum verò proxime iudicasse. Venisse Hircium à Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ad 8. Id. Decemb. vesperi venisset cum Balbo, de tota re constituisset ad 7. Id. ad Scipionem ante lucem venisse, multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριώδες signum indubitatum videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quod illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. Quod si ruere cœperit, næ ego multa timeo quæ non audeo scribere: sed ut nunc est ad 3. Nonas Ianuar. ad urbem cogito. Vale.

Cicero. S. D. Attico. 7. 6. 23

PLanè deest quod ad te scribam, nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo à te quid exspectem. tantum igitur nostrum illud solenne servemus, ut ne quem istuc euntem sine literis di-

dimittamus. De Repub. valde timeo, nec adhuc ferè inveni, qui non concedendum putaret Cæsari quod postularet potius quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio, opinione valentior. Cur autem nunc primum ei resistamus. ἐν γὰρ τόδ' ἦν τὸ δ' ἦι μεῖζον τοῦτο κακὸν Non enim sanè maius sequitur malum, quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cum ut absentis ratio haberetur, ferebamus. Nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur sensurus es? Non idem, quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: Dicam idem quod Pompeius: neque id faciam humili animo. Sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est: & quodam modo mihi præter ceteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

Cicero Attico. A. 10. 24

SUbito consilium cepi, ut antequam luceret, exirem, ne qui conspectus fieret, aut sermo* lictoribus præsertim laureatis. De reliquo, neque herculè quid agam, nec acturus quid sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi vero quid suadeam, cujus ipse consilium expecto? Cn. noster, quid consilii ceperit capiatve, nescio, adhuc in oppidis coarctatus, & stupens. Omnes, si in Italia consistat, erimus una, sin cedet, consilii res est. Adhuc certè (nisi ego insanio) stulte omnia & incautè agi judico Tu quæso ad me crebrò scribe, vel quod in buccam venerit. Vale.

LICTORIBVS LAVREATIS. Imperatores & in literis, & in fascibus lictorum laurea utebantur, victos hostes indicantes.

Cicero Attico. A. 7. 19. 25

NIhil habeo quod ad te scribam: quin etiam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi. Erat enim plena spei bonæ, quod & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi 4. Nonas Febr. manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationem. Planè oppressi videmur, nec quid consilii capiam scio, nec meherculè de me laboro, de pueris quid agam non habeo. Capuam, tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeii rebus cognoscerem. Vale.

Cicero Attico. S. Ad Atticum. 7. 20. 26

BReviloquentem iam me tempus ipſum facit: pacem enim deſperavi. Bellum noſtri nullum adminiſtrant. Cave enim putes quicquam eſſe minoris his Coſſ. Quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri Capuam veni pridie Nonas, ut eram iuſſus. Illi autem nondum venerant, ſed erant venturi, inanes, imparati. Cn. autem Lucerię dicebatur eſſe, & adire cohorteis Legionum Attianarum non firmiſſimarum. At illum ruere nunciant, & iam, iamque adeſſe, non ut manum conſerat (quicum enim?) ſed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν etiam commori cupio: nec te id conſulo: ſin extra: quid ago? Ad manendum hyems, lictores, improvidi & negligentes duces: ad fugam hortatur amicitia Cn. cauſa bonorum, turpitudo coniungendi cum tyranno. Qui quidem incertum eſt, * Phalarimne, an Piſiſtratum ſit imitaturus. Hæc velim explices, & me iuves conſilio. Etſi teipſum iſtic iam * calere puto: ſed tamen quantum poteris. Ego ſi quid hic hodie novi cognôro, ſcies: iam enim aderunt Coſſ. ad ſuas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cum poteris, reſcribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui, Vale.

PHALARIMNE. Crudelem & tyrannum, an ſtudioſorum & bonorum amantem. CALERE Dicuntur, qui moleſtiſsimis rebus intricati, exitum excogitare nequeunt. Sic Atticus cum urbem relictam a Pompeio Cæſari patere videret.

Cicero Attico. A. 7. 21. 27

PEdem in Italia video nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. De Pompeio ſcio nihil, eumque, niſi in navim ſe contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! * Huius autem noſtri. Sed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non ſine cauſa times, non quo minus quicquam expediat Cæſari ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis, ſed video quorum arbitrio ſit acturus. Rectè ſit. Cenſeo cedendum de oppidis iis: egeo conſilii. Quod optimum factu videbitur, facies. Cum Philotimo loquêre, atque adeo Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? Qua aut terra, aut mari perſequar eum

eum, qui ubi sit nescio? Et si terra quidem qui possum? Mari, quo? Tradam igitur isti me? Fac posse tuto, multi enim hortantur, num etiam honeste? Nullo modo. Quid? à te petam consilium, ut soleo? Explicari res non potest. Sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

HVIVS NOSTRI. Sub tarditatem. Miratur & timet celeritatem Cæsaris, culpat Pompeii ignaviam, hæret; tradat, se Cæsari an non?

Cicer. Attico. Att. 7. 24. 28

CVm dedissem ad te literas tristeis, & metuo ne veras, de Lucretii ad Cassium literis Capua missis; Cephalio venit à vobis, attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quam quod scribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaque quæ nolim. O rem miseram! Malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam? * Nisi illud eum scisse: Neque enim erat difficile; hoc nescisse: Erat enim ars difficilis rectè Rempub. regere. Sed iam iamque omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

NISI ILLVD EVM, &c. Scivit malas causas obtinere: quod non difficile sit male agere, sed bonas causas nescivit obtinere.

Tull. P. Attico. A. 8. 7. 29

VNum etiam restat * amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat quin subsidio venturus sit. Ego non puto. Deseret igitur talem civem? & eos quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes 30. Nisi me omnia fallunt, deseret: incredibiliter pertimuit; nihil spectat, nisi fugam: cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego vero quem fugiam, habeo; quem sequar, non habeo. Quod enim tu meum consilium laudas, & memorandum dicis, malle quod dixerim, me cum Pompeio vinci, quam cum istis vincere: ego vero malo: sed cum illo Pompeio qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur: cum hoc vero, qui ante fugit, quam sciat quem fugiat, aut quo, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit; si malui, contigit: victus sum. Quod superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui ne viderem, nec mehercule istum propter

quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à * Moneta, nemo enim solvit: sive ab * Oppiis tuis contubernalibus. Cætera apposita tibi mandabo. Vale.

AMICO NOSTRO. Pompeio. Victus fuit Pompeius, & Italia cessit. Neque aspicere Cæsarem sustinebat. MONETA Templum Iunonis Monetæ: locus ubi moneta cudebatur, quam auri argentive infecti permutatione habere voluit. OPPII. Fæneratores erant.

Cn. Pomp. Proc. L. Domitio. S. A. 8. 14. 30

TVas literas libenter legi, cognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Coss. ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoque studio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo via Appia iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura ut valeas.

Cn Pomp. Proc. L. Domitio. S. A. 8. 18. 31

MIror te ad me nihil scribere, & potius ab aliis quam à te de Repub. certiorem me fieri. Nos disiecta manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis spero nos & Reipub. & saluti prodesse posse. Quamobrem cùm constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror quid causæ fuerit, quare consilium mutares. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, levis est, te propterea moratum esse, quod audieras Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. Quanto enim magis appropinquare adversarius cœperat, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum conjungeres, prius quam Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere possit. Quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, ante quam copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in locum unum coactæ nos à vobis distrahant. Sed si erunt, qui te impediant, ut illas suas servent, æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

Cn. Pomp.

Cn. Pamp. L. Dom. S. Ad Att. 8. 12. 32

LIteræ mihi à te redditæ sunt 14. Kal. Mart. in quibus scribis Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putavi & præmonui fit, ut nec in præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quo magis etiam tuis literis sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reipub. dimicem: neque etiam qui ex delectibus conscripti sunt à Coss. convenerunt. Quare da operam, si ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quamprimum venias, antè quàm omnes copiæ adversariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt, & si convenerint, quantum iis committendum sit, quod inter se non noti sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

Cicero Attico. A. 8. 13. 33

LIppitudinis meæ signum tibi sit librarii manus, & eadem causa brevitatis: etsi nunc quidem, quod scriberem nihil erat. Omnis expectatio nostra erat in nuntiis Brundusinis, si nactus hic esset Cn. nostrum, * spes dubia pacis, sin ille antea transmisisset, exitiosi belli metus. *Sed videsne, in quem hominem inciderit Resp? quam acutum? Quam vigilantem? Quam paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit, ab iis, qui eum maxime timuerant, maximè diligetur. Multum mecum municipales homines loquũtur, multum rusticani: nihil prorsus aliud curant, nisi agros nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide, quam conversa res est: illum, quo antea confidebant, metuunt, hunc amant quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitiisque evenerit, non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendêre putâram, scripseram ad te, & jam tuas literas expectabam. Vale.

SPES DVBIA. Quia si Cæsar assequutus erit Pompeium ante quam mare transmiserit; victoria penes eum videbitur.

Cæsar. Imp. S. D. Cicer. A. 9. ex epist. 6. 34

QVum Furnium nostrum tantum vidissem, neque alloqui, neque audire meo commodo potuissem, quod properarem, atque essem in itinere, præmissis jam legionibus, præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiasque agerem: etsi hoc officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus videor, ita de me mereris. Imprimis à te peto, quoniam confido celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar. Festinationi meæ, brevitatique literarum ignosces, reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

Cæsar Oppio & Cornelio. S. ad Att. lib. 9. Ep. 8 35

GAudeo mehercule vos significare literis, quàm valde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro vtar libenter, & hoc libentius, quod mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, & diuturna victoria uti: quando reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutiùs tenere, præter unum L. Syllam; quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi, ut misericordia, & liberalitate nos muniamus. Id enim quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt & multa reperiri possunt. De his rebus rogo vos, ut cogitationem suscipiatis. Cn. Magium Pompeii præfectum deprehendi: sed & meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Iam duo præfecti fabrûm Pompeii, in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt: si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quam iis, qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificiis effectum est, ut Resp. in hunc statum pervenerit, Valete.

Cicer. Imp. S. D. Cæsar. Imp. Att. 9. ex epist. 11. 36

VT legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem essem: te velle uti consilio, & dignitate mea; minus sum admiratus. De gratia, & de ope quid significares, mecum ipse quærebam,

spe

ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te, pro tu admirabili ac ſingulari ſapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle, arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe naturam & perſonam meam. Quod ſi ita eſt, & ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliando, cura te attingit, magis idoneum, quam ego ſum, ad eam cauſam profecto reperies neminem, qui & illi ſemper & ſenatui, cum primum potui, pacis author fui. Nec ſumptis armis belli ullam partem attigi, iudicavique te eo bello violari, contra cuius honorem populi Romani beneficio conceſſum, inimici, atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modo ipſe author dignitatis tuæ fui, verumetiam cæteris author ad te adiuvandum, ſic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet. Aliquot enim ſunt anni, cum vos duos delegi, quos præcipuè colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique eſſe in maximi beneficii memoria poſſim. Quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempub. pertinet, me & ad pacem utriuſque veſtrum, & ad civium concordiam, per te quam accommodatiſſimum conſervari. Ego cum antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cum ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes, tamen eius literis lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate beneficioq; miſit, eandem me ſalutem a te accepiſſe putavi, quam ille: in quem ſi me intelligis eſſe gratum, cura obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſim. Vale.

Balbus Cicer. Imp. S. D. ad Att. 9. 16. 37

CAEſar nobis literas perbreves miſit, quarum exemplum ſubſcripſi. Brevitate epiſtolę ſcire poteris eum valde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breviter ſcripſerit. Si quid præterea novi fuerit, ſtatim tibi ſcribam.

Cæſar Oppio, Cornelioque. S. 38

AD 8. Kal. Mart. Brunduſium veni, ad murum caſtra poſui, Pompeius eſt Brunduſii, miſit ad me Cn. Magium de

pace

pace: quæ visa sunt respondi. Hoc vos statim scire volui, cùm in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas, mi Cicero, torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, nequa res compositionem eorum impediat? Namque quod absens facere non possum, opto: quod si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatione crucior. Vale.

Cic. Attico S. D. Att. 10. 2. 39

EGO cum accepissem tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, essemque Minturnis postridiè mansurus, protinus sustinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerenturq; nihilominus quæ sine nobis agi non possunt. * Λαλαγευσα Hirundo jam adest, & animus ardet, nec est quicquam * quo & qua: sed hæc nostra erit cura, & peritorum. Tu tamen quoàd poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis juvabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ sunt committenda omnia: sine spe conamur ulla. Melius si quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

‡ Hirundo. Locus præter omnes depravatus in Græca voce Λαλαγευσα garrula, cujus adventus ver declarat: sed Cic. intelligi nolebat vulgo: sic epist. 10. lib. ad Att. Ne interciperetur ab hostibus inter navigandum. QVO & QVA. Quà utar via, quo iter tenendum.

Cæsar Imp. M. C. Imp. S. Att. 10. 9. 40

ETsi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram, tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredereris proclinata jam re, quò integra etiam progrediendum tibi non existimasses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minus commodè consulueris, si non fortunæ obsecutus videbere (omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur) nec causam secutus, ut deberes (eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse judicasti) sed meum aliquod factum condem-

nasse,

nasse, quo mihi gravius abs te nihil accidere potest: quod ne facias pro jure nostræ amicitiæ à te peto. Postremo, quid viro bono & quieto, & bono civi magis convenit, quam abesse à civilibus controversiis? Quod nonnulli cum probarent, periculi cautâ equi non potuerunt: tu explorato, & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quam ab omni contentione abesse. Vale.

Cicero Attico. Att. 11. Epist. 18. 41

DE illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris, contraque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem: & te rogo, ut me * hinc expedias. Quodvis enim supplicium levius est hac mansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur, hic me esse minime convenit; quorum fortasse utrumque erit, alterum certè. Intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset: sed ut eum flectas, te rogo. Nihil omnino iam expecto nisi miserum. Sed hoc perditius in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquare velim, & cum istis, & rem ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. 12. Kal. Quint.

HINC. Brundusio discedere cupit, propter bellum à Pompejanis Cæsari concitatum.

Cicero Attico. Att. 11. 19. 42

QUum tuis dare possem literas, non prætermisi, etsi quid scriberem non habebam. Tu ad nos & rarius scribis quam solebas, & brevius: credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere aut audire posse. Verumtamen velim si quid erit, qualecunque erit, scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, quid agi de pace possit; quod nulla equidem habeo in spe. Sed quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare quod optandum vix est. Philotimus dicitur secedere Id. Sextil. nihil habeo de eo amplius. Tu velim ea mihi rescribas, quę ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum in pessimis rebus aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. Vale. 11. Kal. Sext.

Antonius Cos. Ciceroni S. ad Att. 14. 14. 42

OCcupationibus est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coram de hac re agerem: quam ob causam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quod si bonitas tua responderit judicio meo, quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii ut Sextum Clodium restitueret, impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses; quo magis laboro, ut & tua voluntate id per me facere liceat. Quod si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te, quanquam videor debere tueri * commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profecto præbebis: & voles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris amicos paternos. Patere, obsecro te, pro republica videri gessisse simultatem cum patre ejus. Non contempseris hanc familiam. Honestius enim, & libentius deponimus inimicitias, reipublicæ nomine susceptas, quam contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse certum habeo, tamen arbitror malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, quam solicitam. Postremo, meo jure te hoc beneficium rogo: nihil enim non tua causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas quanti apud me authoritas tua sit, atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

COMMENTARIVM CAESARIS. Senatus decrevit ut quæ Cæsar egisset, rata manerent.

Cic. Planc. PR. Desi. S. ad Att. 16. 20. 44

IGnosce mihi quod cum antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripseram, eâdem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quod parùm confidam aut liberalitati tuæ aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta res agatur Attici nostri, nunc verò etiam existimatio, ut id quod probavit Cæsar nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse, præsertim cum

cùm tota potestas ejus rei tua sit, ut ea quæ Coss. decreverunt secundùm Cæsaris decreta, & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè, libenterque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quę superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent, tamen non faciam finem rogandi, quoàd nobis nunciatum erit, te id fecisse, quod cum magna spe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibique pro summo beneficio gratias agamus: quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, quam me, qui non minus laboro quam ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S. ad Attic. 16. 15. 45

NON dubito, quin mirere, atque etiam stomachere, quod tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, mihi omnibus rebus conjunctissimi, permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. Multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam. Scio quam sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causa plus iuvare potest quam tu; & res est ita firma, ut debet esse, quam Coss. de concilii sententia decreverunt, cum & lege & S. C. cognoscerent. Tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate, quem quidem arbitramur cùm officii tui, & reipublicæ causa decretum Coss. comprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuvabis igitur, mi Capito, quod ut facias vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIUS

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epist. 5 1

POsteaquam mihi renunciatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanè quàm, pro eo ac debui, graviter molestèq; tuli, communemq; eam calamitatem existimavi: qui si istic fuissem, neque tibi defuissem, coramque tibi meum dolorem declarâssem. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est, propterea quia per quos ea fieri debet propinquos ac familiares, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lachrymis multis id conari queunt: ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quam aliis posse suum officium præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te perscribere: non quod ea te fugere existimem, sed quod forsitan dolore impeditus, minus ea perspicias. Quid est, quod te tantopere commoveat tuus dolor intestinus? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit; ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minus quam liberi chara esse debent, patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? Aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atque omnia minoris æstimare? An illius vicem, credo, doles? Quoties in eam cogitationem necesse est, & tu veneris, & nos sæpe incidamus, hisce temporibus non pessimè cum iis esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vita commutare. Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? Quę res? Quæ spes? Quod animi solatium? ut cum aliquo adolescente primario coniuncta, ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate, ex hac iuventute generum deligere, cuius fidei liberos tuos, te tutò committere,

committere putares? An ut ea liberos ex sese pareret, quos cum florenteis videret, lætaretur? Qui rem à parente traditam per se tenere possent? Honores ordinatim in republica petituri essent? In amicorum negotiis liberalitate sua uterentur? Quid horum fuit, quod non prius, quam datum est, ademptum sit? At verò malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc peius sit hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si fortè eadem res tibi minuere dolorem posset. Ex Asia rediens, cum ab Ægina Megaram versus navigarem, cœpi regiones circum circà prospicere: post me erat AEgina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt; nunc prostrata & diruta ante oculos iacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare: hem nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadavera proiecta iaceant. Vis tu te Servi cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas, modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio prætereà tanta diminutio facta est, omnes provinciæ conquassatæ sunt: in unius mulierculæ animula si iactura facta sit, tantopere commovêris? Quæ si hoc tempore non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potius reminiscere, quæ digna tua persona sunt: illam quamdiu ei opus fuerat, vixisse, unà cum republica fuisse, te patrem suum Prætorem, Consulem, Augurem vidisse, * adolescentibus primariis nuptam fuisse, omnibus bonis prope perfunctam esse, cum respublica occideret vita excessisse. Quid est quod tu, aut illa cum fortunâ, hoc nomine queri possitis? Denique, noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsî se curare non possunt: sed potius quæ aliis tute

prę-

tute præcipere soles, ea tute tibi subiice, atque apud animum tibi propone: Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientiâ tuâ te occurrere. Quod si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit; pietasque in omnes suos, hoc certe illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ, ut, si qua in re opus sit opera & consilio tuo, uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit, noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam, quam Reipub. tempora, & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci, fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æque ferre posse, neque id maius quam debeat tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus, hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cum te tranquilliori animo esse cognovero, de iis rebus, quæ hic geruntur, quemadmodum se provincia habeat, certiorem faciam.

ADOLESCENTIBUS PRIMARIIS. Ter Tullia nupsit: primum C. Calpurnio Pisoni Frugi. Epist. 2. Lib. 1. Attic Secundo Furio Crassipedi. Epist. 4. Lib. 2. ad fratrem. (De cuius neque obitu, neque divortio constat) Postremo, P. Cornelio Dolabellæ collocata, & ab eo repudiata periit ex partu.

Cic. Servio Sulp. Famil. lib. 4. Epist. 6. 2

EGO verò (Servi) velim, ut scribis, in meo gravissimo casu adfuisses. Quantum enim præsens me adiuvare potueris, & consolando, & prope æquè dolendo, facile ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent; & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius autem tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quam suum idem erga me animum tibi gratum putaret fore, cuius officia iucundiora scilicet sæpe mihi fuerunt: nunquam tamen gratiora.

tiora. Me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas pœnè ægritudinis, ſed etiam authoritas conſolatur. Turpè enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum, ut tu tali ſapientia præditus, ferendum putas. Sed opprimor interdum; & vix reſiſto dolori, quod ea me ſolatia deficiunt. quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. Nam & Quin. Maximus, qui filium conſularem clarum virum, & magnis rebus geſtis amiſit, & L. Paulus, qui duos ſeptem diebus, & noſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt ut eos ipſorum dignitas conſolaretur ea quam ex Repub. conſequebantur: mihi autem, amiſſis ornamentis iis, quæ ipſe commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. Non amicorum negotiis, non Reipub. procuratione impediebantur cogitationes meæ, nihil in foro agere libebat, aſpicere curiam non poteram; exiſtimabam id quod erat, omnes me & induſtrię meæ fructus & fortunæ perdidiſſe. Sed cum cogitarem hæc mihi tecum & cum quibuſdam eſſe communia, &cum frangerem jam ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter, habebam quo confugerem, ubi conquieſcerem, cujus in ſermone, &ſuavitate, omnes curas, doloreſque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa quæ conſenuiſſe videbantur, recrudeſcunt. Non enim ut tum me à Repub. mœſtum domus excipiebat. quæ levaret, ſic nunc domo mœrens ad Rempub. confugere poſſum, ut in ejus bonis acquieſcam. Itaque & domo abſum, & foro, quod nec eum dolorem, quem è Repub. capio, domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum Reſpub. Quo magis te expecto, teque videre quamprimum cupio. Maior mihi ratio afferri nulla poteſt, quam coniunctio conſuetudinis, ſermonumque noſtrorum. Quanquam ſperabam tuum adventum (ſic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cum multis de cauſis te exopto quamprimum videre,
tum

tum etiam ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis, & liberalis, &(ut perspexisse videor) nec a me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ita sit, magnæ tamen est deliberationis, quę ratio sit ineunda nobis non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. Vale.

QVINT. FAB. MAXIM. Cuius filius Consularis, Hannibalem exultantem iuveniliter patientia mollivit, Arpes opidum ab Hannibale munitum cepit L. PAVLVS. Liu. 45 Velleius, lib. 1. Paulus fuit AEmilius, qui victo Persa Rege; Macedoniam imperio adiunxit & in ærarium intulit ex præda bis millies centies H. S. SVLPITIVS GALLVS. Consul Ligures devicit. Cato Censorius.

M C. S. D. Luccio. Q. filio Fam. Lib. 5. Ep. 12. 2

COram me tecum eadem hæc agere sæpe conantem, deterruit pudor quidam pene subrusticus: quæ nunc exponam absens audacius: Epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, etsi erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, meque ita vel cepit, vel incendit, ut cuperem quam celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel authoritate testimonii tui, vel iudicio benevolentię, vel suavitate ingenii vivi perfruamur. Neque tamen, hæc cum scribebam, eram nescius quantis oneribus premerere susceptarum rerum, & iam institutarum: sed quia videbam Italici belli, & civilis historiam, iam penè à te esse perfectam: dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri, deesse mihi nolui quin te admonerem, ut cogitares, coniunctène malles cum ceteris rebus nostra contexere, an ut multi Græci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes à perpetuis suis historiis ea quæ dixi bella separaverunt: tu

quo-

quoque ita civilem conjurationem ab hostibus externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse, sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare, donec ad locum venias, ac statim causam illam totam & tempus arripere. Et simul si uno in argumento, unaque in persona, mens tua tota versabitur, cerno iam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro, quam imprudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene, & gnaviter oportet esse impudentem. Itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut ornes ea vehementius, quam fortasse sentis, & in eo * leges historiæ negligas, gratiamque illam, de qua suavissimè quodam in proœmio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate, ea si me tibi vehementius commendabit, ne aspernere, amorique nostro plusculum etiam, quam concedit veritas, largiare. Quod si te adducemus, ut hoc suscipias, erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate, & copia tua. A principio enim coniurationis, usque ad reditum nostrum videtur mihi modicum quodam corpus confici posse: in quo & illa poteris uti civilium commutationum scientia, vel in explicandis causis rerum nostrarum, vel remediis incommodorum, cum & reprehendes ea quæ vituperanda duces, & quæ placebunt, exponendi rationibus comprobabis, & si liberius, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cuiusdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. * Habet enim præteriti doloris secura recordatio delectationem: cæteris vero, nulla perfunctis pro-

pria

propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est iucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud * Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? Qui tum denique sibi avelli iubet spiculum, posteaquam ei percontanti dictum est, clypeum esse salvum, ut etiam in vulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. Cuius studium in legendo non erectum Themistoclis fugâ redituque retinetur? Etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet quasi enumeratione fastorum. At viri sępe excellentis ancipites variique casus habent admirationem, expectationem, lætitiam, molestiam, spem, timorem, si vero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissimæ lectionis voluptate. Quod mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernes hanc quasi fabulam rerum eventorumque nostrorum. habet enim varios actus, multasque actiones & consiliorum, & temporum. Ac non vereor ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrem, me à te potissimum ornari, celebrarique velle. Neque enim tu is es, qui quis sis nescias, & qui non eos magis, qui te non admirentur, invidos, quam eos qui laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sim ita demens ut me sempiternæ glorię per eum commendari velim qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille gratię causa, ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi volebat; sed quod illorum artem, cum ipsis, tum etiam sibi, gloriæ fore putabat. Atqui illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant, quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minus enim est Spartiates ille Agesilaus perhibendus, qui neque pictam neque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt: unus enim Xenophontis libellus in eo Rege laudando, facile omnes imagines hominum

num, statuasque superavit, atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi, & ad memoriȩ dignitatem, si in tua scripta pervenero, quàm si in cȩterorum; quòd non ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto * Themistocli: sed etiam authoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reipub. maximis gravissimisque causis cogniti, atque in primis probati viri: ut mihi non solum præconium, quòd cùm in Sigæum venisset Alexander, ab Homero Achilli tributum esse dixit, sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nævianus: qui non tantum laudari se lȩtatur, sed addit etiam à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est; si qua res te impedierit (neque enim fas esse arbitror quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortasse facere quod non nulli sæpe repræhendunt; scribam ipse de me: multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia, & ut verecundiùs ipsi de se scribant, necesse est, si quid est laudandum, & prætereant si quid reprȩhendendum est. Accedit etiam ut minor sit fides, minor authoritas, multi denique reprehendant & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnicorum, qui cum cæteris coronas imposuerint victoribus, eorumque nomina magna voce pronunciarint, cum ipsi ante ludorum missionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus, &, si recipis causam nostram, vitabimus. Idque ut facias rogamus. Ac ne fortè mirere, cur, cum mihi sȩpe ostenderis te accuratissimè nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum; à te nunc id tantopere, & tam multis verbis petamus; illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis, quod alacres animo sumus, ut & cæteri viventibus nobis ex libris tuis nos cognoscant, & nosmet ipsi vivi gloria nostra perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar. Tu intereà non cessabis

ſabis, & ea quæ habes inſtituta, perpolies: noſque diliges. Vale.

Tres HISTORIAE LEGES. Cicero 2. de Oratore narrat. 1. Ne quid falſi dicere audeamus. 2. Ne quid veri non audeamus. 3. Ne qua gratiæ aut ſimultatis ſit ſuſpicio.

HABET ENIM PRAETERITI.

Virgil. *Forſan & hæc olim meminiſſe iuvabit.*

Cic. 2 de Finib. Iucunda eſt præteritorum malorum memoria.

MANTINEAM. Vrbem Arcadiæ nobilitatam clade Lacedæmoniorum & victoria Epaminondæ Thebanorum Ducis. Iuſt. libr. 6. Strab. lib. 8. Lætali vulnere perfoſſus quæſivit an victi hoſtes an ſalvus clypeus, tum haſtile eripi juſsit, ut lætus expiraret.

THEMISTOCLES. Venerat in ſuſpicionem pacti fœderis cum Perſarum Rege Artaxerxe, ideò timens Athenienſes, & eorum fugiens iram ad illum ſe contulit.

Cicero Attico. Att. 8. 3. 4

MAximis & miſerrimis rebus perturbatus ſum, cum coram tecum mihi poteſtas deliberandi non eſſet, ſed uti tamen conſilio volui. Deliberatio autem omnis hæc eſt; ſi Pompeius Italia excedat (quod eum facturum eſſe ſuſpicor) quid mihi agendum putes. Et quo facilius conſilium dare poſſis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum merita Pompeii ſumma erga ſalutem meam, familiaritaſque quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reipublicæ cauſa me adducit, ut mihi vel conſilium meum cum illius conſilio; vel fortuna cum fortunâ conjungenda eſſe videatur. Accedit illud: ſi maneo, & illum comitatum optimorum, & clariſſimorum civium deſero, cadendum eſt in unius poteſtatem: qui, etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, & ut eſſet, à me eſt (tute ſcis) propter ſuſpicionem hujus impendentis tempeſtatis multò ante proviſum: tamen utrumque conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda: &, ſi maxime exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſitne viri fortis, & boni civis, eſſe in ea urbe, in qua, cum ſummis honoribus imperiiſque uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui juris, ſubeundumque periculum ſit, cum aliquo forte dedecore, ſi quando Pompeius rempublicam recuperaverit, * In hac parte hæc ſunt. Vide nunc, quæ ſunt in altera. Nihil eſt actum à Pompeio noſtro ſapienter,

ſapienter, nihil fortiter: adde etiam, nihil niſi contra conſilium, authoritatemque meam. Omitto illa vetera, quod iſtum in rempublicam ille aluit, auxit, armavit: ille legibus per vim, & contra auſpicia ferendis author: ille Galliæ ulterioris adjunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille reſtituendi mei, quam retinendi ſtudioſior ille provinciæ propagator; ille abſentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio conſulatu, poſtquam eſſe defenſor reipublicæ cœpit, contendit, ut decem Tribuni plebis ferrent, ut abſentis ratio haberetur: quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua, Marcoque Marcello Coſ. finienti provincias Kalend. Martii reſtitit Sed, ut hæc omittam, Quid fœdius? Quid perturbatius hoc ab urbe diſceſſu, ſive potius turpiſſima fuga? Quæ conditio non accipienda fuit potius, quam relinquenda patria. Malæ conditiones erant, fateor: ſed numquid hoc pejus? At recuperabit rempublicam. Quando? Aut quid ad eam ſpem eſt parati? Non ager Picenus amiſſus? Non patefactum iter ad urbem? Non pecunia omnis & publica, & privata adverſario tradita? Denique nulla cauſa, nullæ vires, nulla ſedes, quo concurrant, qui rempublicam defenſam velint. Apulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotiſſima: fuga & maritima opportunitas viſa quæri deſperatione. Invitè cepi Capuam, non quò munus illud defugerem, ſed ſic in ea cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus privatorum dolor, bonorum autem erat aliquis, ſed hebes, ut ſolet, &, ut ipſe ſenſiſſem, multitudo, & infimus quiſque propenſus in alteram partem, multi mutationis rerum cupidi, dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio & ſine pecunia. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum ſi nunc ſequor, quonam? Cum illo non: ad quem cum eſſem profectus, cognovi in iis locis eſſe Cæſarem, ut tutò Luceriam venire non poſſem. * Infero mari nobis incerto curſu hyeme maxima navigandum eſt. Age jam cum fratre, an ſine? Cum filio? Aut quomodo? In utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos abſenteis fortunaſque noſtras? Acrior, quàm
 in

in cæterorum: quod putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Age jam has compedes, fasces inquam hos laureatos, efferre ex Italia quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus antequam ad illum venerimus? Qua autem, aut quò nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione, & Marii tyrannide, Philippus; quod L. Flaccus; quod Quintus Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre quod factum est, sed hoc malle, quam armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter * Thrasybulus, & fortasse melius; sed est certa quædam illa Mutii ratio, atque sententia: est aliqua etiam Thrasybuli: & cum sit necesse servire tempori, & non amittere tempus cum sit datum, sed in hoc ipso tamen habent & iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est; sed sit: deferet triumphum? non accipere ne periculosum sit: accipere invidiosum ad bonos? O rem inquis difficilem, & inexplicabilem! Atqui explicanda est. Qui enim fieri potest? Ac ne me existimàris ad manendum esse propensiorem, quod plura in ea parte verba fecerim, potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem ut maximâ de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Navis & in Caieta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuntii, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium. Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente; non puto etiam hic Cn. nostrum commissurum, ut Domitium relinquat: etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat, legionem à Fausto conscriptam in Siciliam sibi placere à Cos. duci, scripserat ad Coss. Sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium: est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma; Afranium in Pyrenæo, cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus, summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cum esset

incertum

incertum iter Cæsaris, quod vel ad Capuam, vel ad Luceriam, iturus putabatur. Leptam ad Pompeium misi, & literas; ipse ne quò inciderem, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsiq; sedatiore animo, quam proximè scripseram, nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

IN HAC PARTE. Prius de Cæsare agit, secundo de Pompeio, in utramque partem disputans.

INFERO. Quinque rationes ponuntur cur Pompeium sequi non debeat.

AT SI. Rationes cur sequatur Pompeium. Imitabor principes viros qui patriæ bellum inferre noluerunt.

THRASYBVLVS. Atheniensis armatus accessit ad patriæ mœnia, ut eam à 30. tyrannis liberaret.

Cicero Dolabellæ Cos. suo. S. Att. 14. 20. 5

ETsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satisque ex ea magnam lætitiam, voluptatemque capiebam: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus. Neminem conveni (convenio autem quotidiè plurimos; sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca veniunt: præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes quum te summis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem Cos. præbeas. Quibus ego, quanquam verissimè possim respondere, te, quæ facias, tuo judicio & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur, neque valde nego. Sum enim avidior etiam quàm satis est, gloriæ: & tamen non alienum est à dignitate tua, quòd ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, aliquem in consiliis capiendis Nestorem habere: mihi verò gloriosum te iuvenem Cos. florere laudibus, quasi alumnum disciplinę meæ. L. quidem Cęsar, cùm ad eum ægrotum Neapolin venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antequam me plane salutaverat, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantùm vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, tum salvi;

tum salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo, & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulem, solùm possem verè consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta, tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipub. salutarius testatus est: atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libentius omnes meas, si modo sint aliquæ meæ laudes, ad te transtulerim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim quantum tu intelligere potuisti, tum iis tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut scis, D. Brutum, propter eius summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martii tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, anteà dilexisse. Quare, quid est, quod ego te horter, ut dignitati & gloriæ servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? Neminem habeo clariorem, quam teipsum: te imitere opportet, tecum ipse certes. Nec licet quidem tibi iam tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi quod haud scio, an nemini, ut summa severitas animadversionis, non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ; sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius, ita pedetentim cum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu

metu. Neque solum ad tempus maximam vtilitatem attulisti; sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes in te positam Rempub. tibique non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu quoniam Rempub, nosque conservas, fac ut diligentissime teipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.

M. T. C. Bruto. S. ad Brutum. Epist. 3. 6

NOstræ res meliore loco videbantur. Scripta enim ad te certo scio quæ gesta sunt, qualeis tibi sæpe scripsi, Consules, tales exstiterunt. * Cæsaris vero pueri mirifica indoles virtutis, utinam tam facile eum florentem, & honoribus, & gratia regere ac tenere possimus, quam facilè ad huc tenuimus. Est omnino illud difficilius; sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, eius operâ nos esse salvos. Et certe nisi is Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo vero aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa civitas tota ad te se cum coniugibus & liberis effundebat: eadem recreata ad 12. Kalend. Maii te huc venire, quam se ad te ire malebât; quoquidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantum capit urbs nostra, concursus est ad me factus; eâ cum usque in * Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatioque me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis audire: me velim de tuis rebus, consiliisque facias diligentissime certiorem. Illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hosteis digniores omni supplicio fuisse, quam eos civeis qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor

&

& persequor, omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias, tui judicii est. Ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos amisimus. Hirtius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante vicisset. Nam Pansa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur & Cæsar. Hostes autem omnes judicati qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaq; idSenatusconsultū plærique interpretantur etiam ad tuos, sive captivos, sive deditios pertinere. Equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quod ita statueram, à te cognoscere causam eius Senatum oportere. 10 Kalend. Maii.

CAESARIS PVERI. Bellum intelligit ad Mutinam pugnatum à Pansa, Hirtio & Cæsare Octaviano cum Antonio.

CAPITOLIVM. Vt Iovi Optimo Maximo gratias agerem, & Pansæ literas de rostris recitarem de victoria, quod soli magistratui licebat facere, privatus enim de rostris verba non faciebat.

Brut. Cicer. ad Brut. Epist. 4. 7

QVanta sim lætitia affectus cognitis rebus Bruti nostri, & consulum, facilius est tibi existimare quam mihi scribere. Cum alia laudo & gaudeo accidisse: tum quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quod scribis trium Antoniorum unam, atque eandem caussam esse, quid ego sentiam, mei judicii esse, statuo nihil, nisi hoc Senatus aut populi Romani judicium esse de his civibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquies, iniquè facis, qui hostilis animi in Rempub. homines civeis appelles, imo justissime. Quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus jussit; id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit neque crudeliter quicquam eripui, neque dissolute quicquam remisi, habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multo quidem honestius iudico, magisque quod concedere possit Respublica, miserorum fortunam non insectari, quam infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Qua in re, Cicero vir optime,

optime; ac fortissime, mihique merito, & meo nomine, & Reipub. charissime, nimis credere videris spei tuæ, statimque ut quisque aliquid rectè fecerit, omnia dare, ac permittere, quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute, facies tamen quod tibi visum fuerit: etiam ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus, neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud renascatur illo peius. Nihil iam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cum omnium culpa, tum præcipue tua futura sit, cujus tantam authoritatem Senatus ac populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest: quam tu non solum benè sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porro quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Vnum hoc grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præsidio sit. Itaque timeo de consulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quam inde, si consul factus sit, descensurum. Quod si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit, quonam animo fore putas, si quis authore non tyranno interfecto, sed ipso Senatu putat; se imperia quælibet concupiscere posse. Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cæpero Cæsarem honoribus, quos acceperit extraordinariis, fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? Prorsus alienæ si provideri potuit, ne existeret. Quod utinam inspectare possis timorem de illo meum. His literis scriptis te consulem factum audivimus. Tum vero incipiam proponere mihi Rempub iustam etiam suis nitentem viribus, si istuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Maiis ex castris.

ITA-

ITAQVE TIMEO. Sensus est, vereor ne Cæsar cum ad hos extraordinarios honores ascendit, altius se ascendisse putet, quam sit ascensurus, si inde postea ad consulatum ascendat.

Tull. & Cicero S. D. Tironi suo.

Fam. 16. 9. 8

NOS à te (ut scis) discessimus ad quartum Nonas Novembr. Leucadem venimus ad octavum Idus Novembr. ad septimum Actium, ubi propter tempestatem ad sextum Idus morati sumus. Inde ad quintum Idus Corcyram bellissimè navigavimus. Corcyræ fuimus usque ad decimum sextum Kalend. Decembr. tempestatibus retenti. Ad decimum quintum Kalend. Decembr. à portu Corcyræorum, ad Cassiopen stadia 120 processimus. Ibi retenti ventis fuimus, usque ad Nonum Kalend. Intereà qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Inde Austro lenissimo, cœlo sereno nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus, eodemque vento postridie (id erat ad septimum Kalend. Decembr.) hora quarta Brundusium venimus. Eodem tempore simul nobiscum oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad quintum Kalend. Decembr. servus Cn. Planci Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novembris, quæ me molestia valde levârunt, utinam omninò liberassent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi. Scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis, sed tamen ita velim, ut ne quid properes. * Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio * misi, ut medico * honos haberetur, & tibi daret, quod opus esset: me, cui iussisset, curaturum. Equum & Mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor, ne ex Kalend. Ian. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut hoc te rogem, & à te petam, ne temerè naviges. Solent nautæ festinare,

quæstus

quæstus sui causa. Cautus sis, mi Tyro, mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio: (cautè is solet navigare.) Si minus cum honesto aliquo homine, cuius authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem * stiteris, omnia à te habeo. Etiam atque etiam noster Tyro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale.

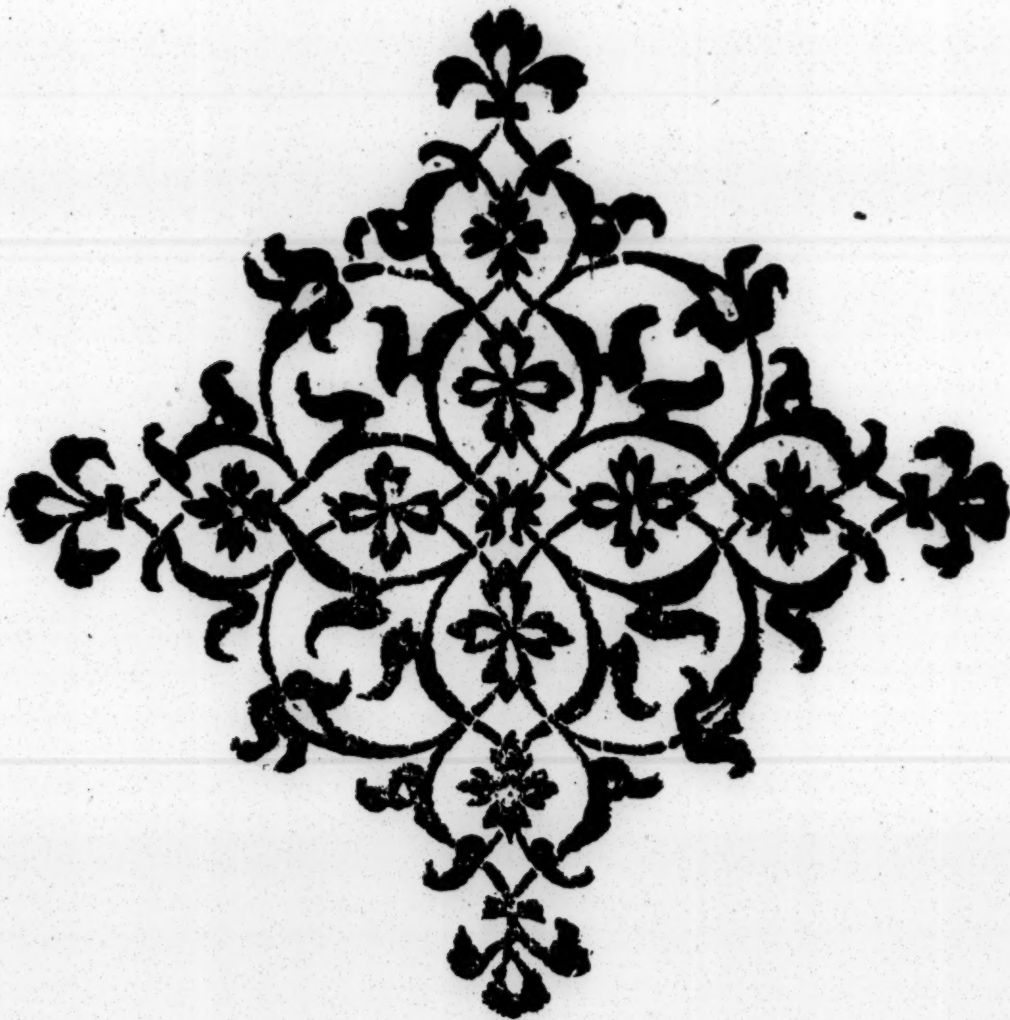
SYMPHONIAM. Per translationem obsequium significat, nempe quod in re aliqua valetudini infesta obsecutus sit Lysoni.

MISI. Pro mandavi. Attic. Lib. 13. Epist. 7. Misi equidem ei nunciare te ejus adventum expectare.

HONOS. Pecunia daretur, unde præmium honoris causa datum honorarium vocatur.

STITERIS. Rectè pro incolumem dederis vel obtuleris.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER

LIBER QVARTVS.

Cicero Servio Sulpitio S. D.
Fam. l. b. 13. Epist. 17. 1

MAnius Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primum in forum veni, instituta, & Patris cùm aliquoties antea, tùm proximè hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit: qua si opus fuisset, tam essem usus quam mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, cumque unum prȩter cæteros observat & diligit. Quem si tu jam forte cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriùs. Ea enim est humanitate, & observantia, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere à te quæso ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quam maximus postea commendatione nostra cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minus se tibi obtulit, aut eum nondum habes satis cognitum, aut quȩ causa est, cur majoris commendationis indigeat; sic tibi eum commendo, ut neque maiore studio quenquam, neque iustioribus de causis commendare possim. Faciamque id quod debent facere ii, qui religiosè, & sine ambitione commendant: spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curii mores, eamque probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

MANIVS. A mane prænomen, sicut Lucius à luce.

Cicero

Cic. S. D. Thermo. Propræt. Fam. 13. Epist. 57. 2

QUO magis quotidie ex literis nunciisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementiùs à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum, primo quoque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientia rei militaris, vel maxime intelligo me & rempub. adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet, neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Kalend. Maii. Ante eum diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coram, & per literas diligentissime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, curæ sit tibi, ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii causa omnia velle. Sed tamen, sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quam si intellexero, per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quamprimum ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero S. D. Silio Propræt. Fam. 13. 63. 3

NON putavi fieri posse, ut mihi verba deessent: sed tamen in M. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis, sed tamen ut plane perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus, & ego & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Lænium. Id fit cum plurimis eius officiis, tum summa eius probitate & singulari modestia. Eum ego à me invitissimus dimisi, tum propter familiaritatem, & consuetudinis suavitatem; cum quod consilio eius fideli, ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor, ne iam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea supra scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua provincia negotii, expedias, quod tibi videbitur rectum esse ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimumque cognosces. Itaque te

rogo

rogo, ut eum solutum, liberum, confectis eius negotiis per te quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

Tul. & Cic. Terent. Tul. Q. Q. S. D. Tironi. Fam. 16.10 4

ETsi opportunitatem operę tuæ omnibus locis desidero: tamen non tam mea, quàm tua causa doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi, (sic enim scribit Curius) spero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. Modo fac id, quod humanitatis tuæ est, nequid aliud cures hoc tempore nisi ut quam commodissime convalescas. Non ignoro quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, ne nauseæ molestiam suscipias æger, & periculose hyeme naviges. Ego ad urbem accessi Prid. Non. Ian. obviam mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potius belli, cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cęsar amicus noster, minaces ad Senatum, & acerbas literas miserat, & erat adhuc impudens, qui exercitum, & provinciam invito Senatu teneret, & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster & Qu. Cassius nulla vi expulsi ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Posteaquam Senatus consulibus, prætoribus, tribunis plebis & nobis (qui proconsules sumus) negotium dederat, ut curaremus, ne quid Respub. detrimenti caperet, nunquam maiore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissime ad bellum comparatur. Id fit authoritate & studio Pompeii nostri, quod Cæsarem sero cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus frequens flagitavit triumphum, sed Lentulus consul quo maius suum beneficium faceret, simulatque expedisset, quæ essent necessaria de Repub. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostra pluris authoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumpsimus. Hęc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literasque

ad

ad me mittas, quotiescunque habebis cui des. Etiam atque etiam Vale. Dat. Prid. Idus Ian.

M. Cic. Imp. S. D. Cn. Magno. Proc. Att. 8. 15. 5

QVum ad te literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipublicæ caussa mare transiturum, eramque in spe magna, fore ut in Italia possemus, aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius videbatur, aut Rempublicam summa cum dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis quæ Decio Ælio ad Cos. dederas, certior tui consilii factus, non expectavi, dum mihi a te literæ redderentur: confestim cum Qu. fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cum Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit aliique complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Æserniæ. Sane sum commotus: quod si ita esset, non modo iter meum interclusum. sed meipsum plane exceptum putabam. Itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Æsernia de eo, quod audieram, referretur: at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. Hæ scriptæ sic erant: literas tibi à L. Domitio ad 14. Kalend. Mart. allatas esse earumque exemplum subscripseras, magnique interesse Reipubl. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut presidii quod satis esset Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quo mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esset non arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, utrumque simul audivimus, & quę Corfinii acta essent & te iter Brundusium facere cœpisse. Cumque nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, a multis, qui è Samnio, Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus, ne exciperemur à Cæsare, quod is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus celerius etiam quàm nos possemus, eo quo intenderat, venturus esset, quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam

cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reipub. noceret: cùm præsertim non dubitaremus quin, si etiam nobis tutum iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. Interim primo accepimus tuas literas Canusio ad 10. Kalen. Mart. datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundusium veniamus: quas cum accepissemus, ad tertium Kalend. Mart. non dubitabamus, quin tu jam Brundusium pervenisses, nobisque iter illud omnino interclusum videbamus, neque minus nos esse captos quam qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilominus, qui regionibus exclusi, intra præsidia atque intra arma aliena venissent. Quod cum ita sit, maxime vellem primum tecum semper fuissem, quod quidem tibi ostenderam, cùm à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causa, sed quod videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo * viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam tui consilii certior factus essem: nam suspicione assequi non potui, quod omnia prius arbitratus sum fore, quam ut hęc Reipub. causa in Italia non posset duce te consistere. Neque vero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub. lugeo. Nec, si ego quid tu sis secutus non perspicio, idcirco minus existimo te nihil nisi summa ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace vel iniquâ conditione retinendâ, deinde de urbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit: secutus sum tuum; neque id Reipub. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest; sed te quærebam, tecum esse cupiebam, neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam, pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primum enim præ me tuli me nihil malle quam pacem: non quia eadem timerem, quæ illi, sed ea bello civili leviora ducebam. Inde suscepto bello cum pacis conditiones ad te adferri, à teque ad ea honorifice,

cè, & largè responderi viderem, * duxi meam rationem, quam tibi facilè me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me esse unum, qui meis maximis in rempublicam meritis, supplicia miserrima & crudelissima pertulissem: me esse unum, qui si offendissem ejus animum, cui, tum cùm jam in armis essemus, Consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer iisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum impetus aliquid videretur habere * populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palam denunciata sunt: neque ea tam pertimui, si subeunda essent, quam declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quàm brevissimam illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides, * reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facilè respondeo, neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quam illi: neque illi amiciores reipublicæ quam ego. Hoc inter me & illos interest, quod cum & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio omissa est: perficiam profectò, ut neque respublica civis à me animum, neque tu amici desideres.

VIRIS FORTISS. Domitio, Lentulo, Vibullio; aliisque qui in Cæsaris potestatem venerunt.

DVXI MEAM. Hoc cogitavi me non debere Cæsaris animum offendere.

POPVLARE. Vt unus ego deligerer in quem improbi cives impetum facerent.

RELIQVI. Vt rebus desperatis ad te non venirem, nec enim licuit.

Cn. Magn. Proc. M. Marcel. L. Lent. Coss. S. D. Attic. 8. 17. 6

EGO, quod existimabam dispersos nos neque reipublicæ utiles, neque nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi: primum ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohorteis novemdecem, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, quod meas novemdecim,

 &

& suas duodecem cohorteis tribus in oppidis distributas haberet (nam partim Albę, partim Sulmone collocavit) neque, si vellet, expedire posset. Nunc scitote me esse in summa solicitudine, nam & tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio: neque subsidio ire possum, quod his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius quatuordecem cohorteis contrahere potui, quas Brundusium misi: neque Canusium sine præsidio, dum abessem, putavi esse dimittendum. Dellio mandâram, quod maiores copias sperabam nos habituros, ut, si vobis videretur, alteruter vestrum ad me veniret, alter in Siciliā cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur: Domitius, cum duodecem suis cohortibus eodem adiungeretur: reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde navibus Dyrrhachium transportarentur. Nuuc cum hoc tempore nihilo magis ego quàm vos subsidio Domitio ire possum, seu per montes explicare, non est nobis committendum, ut ad has quatuordecem cohorteis quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi (aliter video censeri C. Marcello, & cęteris nostri ordinis, qui hîc sunt) ut Brundusium ducerem hanc copiam, quam mecum habeo. Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem veniatis quamprimum. Arma quæ ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos vobiscum habetis: quæ arma superabunt, ea si Brundusium jumentis deportaveritis, vehementer Reipublicæ profueritis. De hac re vellem nostros certiores feceritis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se vobis conjungerent, & militum quod haberent, ad vos deducerent. Vale.

Cicero Mario. S. D. Fam. Lib. 7. Epist. 3.

PErsæpe mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis, quo proxime fuimus una, quinetiam ipsum diem memoria teneo. Nam ad tertium idus Maias Lentulo & Marcello Coss. cum in Pompeianum vesperi venissem tu mihi solicito animo præsto fuisti. Solicitu

tum autem te habebat cogitatio tum officii, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare ne officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profecto me quoque ita conturbatum, ut non explicarem quid esset optimum factu: pudori tamen malui, famæque cedere, quam salutis meæ rationem ducere. Cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quam propter vitia multa, quæ ibi offendi quo veneram. Primum neque magnas copias, neque bellicosas: deinde, extra ducem, paucosque præterea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? Nihil boni pręter causam. Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primum cœpi suadere pacem, cuius fueram semper auctor, deinde cum ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, nullus imperator fuit. Signa tirone, & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putavi, cùm integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea si te victori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis quę dixi incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adiuncta est turpitudo, addo etiam cum ea urbe careas in qua nihil sit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis (si quicquam nunc cuiuspiam est) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quod optima vivendi conditio esset: sed tamen si esset aliqua forma reipublicæ, tanquam in patria ut essem: si nulla tanquam in exilio. Mortem

mihi cur consciscerem, causa non visa est: cur optarem; multæ. Vetus est enim: ubi non sis, qui fueris, non esse cur velis vivere. Sed tamen vacare culpa magnum est solatium; præsertim cum habeam duas res, quibus me sustentem, optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera me mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosius, & tibi molestus fui, quod te, cum mei, tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primum scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse, quam universam Rempublicam; postea autem quam alicujus culpa tantum valeret unus, ut obsisti non posset, me voluisse pacem: amisso exercitu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam reliquis omnibus: postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli: nunc autem si hæc civitas est, civem esse me, si non, exulem esse non incommodiore loco quàm si me Rhodum aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum coram malueram: sed quia longius fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim, qui cum meus interitus nihil fuerit Reipublicæ profuturus, criminis loco putent esse, quod vivam. Quibus ego certo scio non videri satis multos periisse, qui si me audissent, quamvis iniqua pace honestè tamen viverent: armis enim inferiores, non causa fuissent. Habes Epistolam verbosiorem fortasse quam velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris, Ego si, quæ volo, expediero brevi tempore te, ut spero, videbo. Vale.

Cic. M. Marcel. S. D. Fam. Lib. 4. Epist. 7. 7

ETsi eo te adhuc usum consilio intelligo, ut id reprehendere non audeam (Non quin ab eo ipse dissentiam: sed quod ea te sapientia esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo) tamen & amicitiæ nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam á pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & saluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multo ante videris, consulatum magnificentissime

atque

atque optimè gesseris, præclarè memini: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitus probare, semperq; summè diffidere: qua in sententia me quoque fuisse, memoria tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus gerendis, & ego id semper egi, ne interessem. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus; consilio authoritate, causa,(quæ erant in nobis superiora:) sed lacertis, & viribus,quibus pares non eramus. Victi sumus igitur, aut, si dignitas vinci non potest fracti certè & abiecti. In quo tuum consilium nemo potest,non maxime laudare, quod cum spe vincendi,simul abiecisti certandi etiam cupiditatem, ostendistique sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere,extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, hique se in Africam contulerunt, aut quemadmodum nos, victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à plerisque vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium, à multis etiam magni ac fortis animi iudicatum, sed habet ista ratio, (ut mihi quidem videtur) quendam modum, præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer, ad tuas fortunas omneis obtinendas,præter voluntatem. Sic enim intellexi; nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quod vereretur, ne tu illud beneficium omninò non putares. De quo quid sentiam nihil attinet dicere, cum appareat ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituisses, ut abesse perpetuo malles,quàm ea quæ nolles videre, tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejusipsius,quem fugeres, potestate. Qui si facile passurus esset te carentem patria & fortunis tuis quietè, & liberè vivere, cogitandum tibi tamen esset Romæne & domi tuę cujusmodi res esset, an Mitylenis, an Rhodi malles vivere. Sed cùm ita latè pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit, nonne mavis sine periculo domi tuæ esse quàm cum periculo alienæ? Equidem etiamsi oppetenda mors es-

ſet, domi atque in patria mallem, quam in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes qui te diligunt, ſentiunt; quorum eſt magna pro tuis maximis clariſſimiſque virtutibus multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam diſſipari nolumus: nam etſi nullam poteſt accipere injuriam, quæ futura ſit perpetua; propterea quod neque is qui tenet rem pub. pateretur; neque ipſa reſpublica; tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui eſſent auderem ſcribere, niſi te intelligere confiderem. Hic te unius ſollicitudines, unius etiam multæ & aſſiduæ lachrymæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur, nos cura, & dolore proximi ſumus, precibus tardiores, quod jus adeundi, cum ipſi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratia tantum poſſumus, quantum victi. Sed tamen conſilio, ſtudio, Marcello non deſumus: à tuis reliquis non adhibemur, ad omnia parati ſumus. Vale.

M. Marcel. Cicer. S. D. Fam. lib. 4. Epiſt. 11. 9

PLurimum valuiſſe apud me tuam ſemper authoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maximè negotio potes exiſtimare: cum mihi C. Marcellus frater amantiſſimus mei, non ſolùm conſilium daret, ſed precibus quoque me obſecraret, non prius mihi perſuadere potuit quàm tuis eſt effectum literis, ut uterer veſtro potiſſimum conſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua, etſi eſt mihi probatiſſima, quod ab optimo ſit animo, tamen hoc mihi multò jucundius eſt, & gratius, quod in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui vere meæ ſaluti faverent, te cupidiſſimum mei, ſingularemque benevolentiam mihi præſtitiſſe cognovi. Reliqua ſunt ejuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè, & æquo animo carebam. Hoc verò ejuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adverſa neque in ſecunda fortuna quiſquam vivere poſſit. Itaque in hoc ego mihi gratulor: tu vero ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. Vale.

Ser. Sulp. Cic. S. D. Fam. 4. lib. 12. 10

ETſi ſcio non jucundiſſimum nuncium me vobis allaturum; tamen quoniam caſus & natura in bonis dominatur,

minatur, visum est faciendum, quoquo modo res sese haberet, vos certiores ut facerem. Ad decimum Kalend. Iunii, cum ab Epidauro Piræeum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, eumque diem ibi consumpsi, ut cum eo essem. Postero die, cum ab eo digressus essem, eo consilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque jurisdictionem absolverem: ille, uti aiebat, supra Maleas Italiam versus navigaturus erat. Postridie ejus diei, cum ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Posthumus familiaris ejus ad me venit, & mihi nunciavit, Marcum Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus à P. Magio Cilone familiari ejus pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse: unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem, sperare tamen eum vivere posse: Magium seipsum interfecisse: postea se à Marcello ad me missum esse, qui hęc nunciaret, & rogaret, uti cogerem medicos. Coegi, & è vestigio eò sum profectus prima luce. Cùm non longè à Piræeo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis, in quibus erat scriptum, paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse. Ita vir clarissimus ab homine teterrimo, acerbissima morte est affectus; & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos aiebant profugisse metu perterritos, quod* dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram, meisque lecticariis in urbem eum referre, ibique pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus locum sepulturæ intra urbem ut darent impetrare non potui: quod religione se impediri dicerent, neque tamen id ante cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, ut in quo vellemus gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiæ locum delegimus: ibique eum combussimus: posteaque curavimus, ut iidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita quæ no-

stra officia fuerunt, pro * collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præstitimus. Vale. Datæ Prid. Kalend. Iun. Athenis.

CILONE. Cognomentum Magiorum. Festus dictos asserit ab eminentiore frone vel à capite oblongo.

DOMINVS. Servis etenim capitale erat dominum non defendisse, unde Syllanum Senatusconsul. Tacitus bis lib. 14.

INTRA VRB. Solonis lege vetitum, & lege duodecim Tabularum: In urbe ne sepelito, neve urito. Pauſ. docet sua ętate nullum in urbe sepulchrum.

GYMNASIO. Tria erant Athenis, Lycæum, Cynosarges, Academia. Academiam Plato, Lycæum nobilitavit Aristoteles, olim Palæstritarum loca, postea Sophorum.

COLLEGIO. Collegii causa, quia Consules unà fuere.

Cicer. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 13. II

ETsi tali tuo tempore, me aut consolandi, aut juvandi tui causa, scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat; tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea verò quàm magnam spem habere cœpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus, facere non potui, quin tibi & sententiam & voluntatem declararem meam. Primùm igitur scribam, quod intelligo & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. Nam & res eum quotidie & dies, & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idque cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego, ex eo tempore, quo primum ex Aphrica nuntius venit, supplicare unà cum fratribus tuis non destiti, quorum quidem & virtus, pietas & amor in te singularis, & assidua & perpetua salutis tuæ cura tantùm proficit, ut nihil sit, quod nòn ipsum Cæsarem tributurum existimem, etsi tardius sit quam volumus. Magnis occupationibus ejus à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt, & simul, Aphricanæ causæ iratior, diutiùs velle videtur eos habere solicitos, à quibus se diuturnioribus putat esse molestiis conflictatum? Sed hoc ipsum intelligimus eum quotidiè remissiùs & placatiùs ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutiùs non futurum. Quando quid sentirem exposui, quid velim tua

causa,

causa re potius declarabo quàm oratione. Et, si tantùm possem, quantum in ea republica de qua ita meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, ne tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquę gratiæ valebunt, studium, consilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti, primum ob eas causas, quas scripsi, deinde quod ea de republica semper voluisti, atque sensisti, ut non modò secunda sperare debeas; sed etiam, si omnia adversa essent, tamen & conscientia & factorum, & consiliorum tuorum, quęcunque acciderent fortissimo, & maximo animo ferre deberes. Vale.

Cicero Ligario S. D. Fam. 6. 14 12

ME scito omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. Nam cùm te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æquè atque te summa benevolentia sum complexus, singularis pietas, amorq; fraternus, nullum me patitur officii erga te, studiique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te literis quàm ex meis malo cognoscere. Quod autem sperem, aut confidam & exploratum habeam de salute tua id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: & si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum * ad secundum Kal. intercalareis priores, rogatu fratrum tuorum venissem manè ad Cæsarem, atque omnem adeundi, & conveniendi illius indignitatem, & molestiam pertulissem, cum fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus, quę causa, quæ tempus tum postulabat, non solùm ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis & vultu, & multis prætereà signis, quæ facilius perspicere potui quàm scribere, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno fortique sis, etsi turpidissima sapienter ferebas, tranquilliora

quilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis: neque Cæsari solum, sed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale.

AD 2. KALEND, INTERCAL. Spinosus locus si quis alter in Cicerone, Vide Ald. Manut. Pauli filium, de quæsitis per Epistolam ubi intercalationem Numæ explicat, & C. Cæsaris pluribus verbis Inter Novembrem enim & Decembrem duos alios menses interjiciebant, adeo ut quindecem mensium cum intercalari esset annus Et dies mensis Novembris, qui Kalendarum Decembrium nomine vulgo vocantur, absque Decembris mentione dicti sunt Kalendarum intercalarium; priorum nomine. 14. Novemb. dicebatur 17. Kalend. intercalares priores. 15. dictus 16. Kalend. intercalares priores: & sic ad ultimum Novemb. diem qui dicitur. 2. Kalend. intercalares priores; Dies cuius hic mentio.

Brut. Imp. Cos. Des. S. D. Cic. *Fam.* II. 13. 13

IAm non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo quæ in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil te fugiet si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui: eram sine equitibus, sine iumentis. Hirtium periisse nesciebam, Cæsari non credebam prius, quam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridiè manè à Pansa sum accersitus Bononiam. Cum in itinere essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas. Sic enim vere eas appellare possum. Sunt extenuatissimæ, & inopia omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius antecessit, itinere multo maiore fugiens, quàm ego sequens. Ille enim it passim, ego ordinatim, quacunque ivit, ergastula solvit, homines abripuit, constitit nusquam prius, quam ad Vada venit. Quem locum volo tibi esse notum. Iacet inter Appenninum & Alpeis, impeditissimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passum triginta, & se iam Ventidio coniunxisset, concio eius ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpeis sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis, (nàm suos valde quam paucos habet) sibi aut in Italia percundum esse aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam

lentiam iter facerent. Quum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nunciata, statim quinque cohorteis Pollentiam præmisi, meumque iter eo contuli. Hora ante præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. Sane quàm sum gavisus: in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum traiici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis qui eò præmissus erat à nobis sustinebant: nostroque adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se traiecerint, ne quid detrimenti reipublicæ iniungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimamque spem de summa republica habere voluimus, cùm & nos, & exercitus nostros, singulari concordia coniunctos ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quam paratissimi ab exercitu reliquisque rebus, pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus, qui quidem eas copias quas diu simulatione reipublicæ comparabant, subito ad patriæ periculum converterunt. Vale.

Cicero Bruto S. D. Brut. ex epist. 6. 14

SCripta & obsignata jam Epistola, literæ mihi redditæ sunt à te plenæ rerum novarum, maximeque mirabiles: * Dolabellam quinque cohortes misisse in Chersonesum. Adeone copiis abundat, ut is qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam se facturum arbitratus est, cum tu eò quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens: & tuum consilium vehementer laudo, quod non prius exercitum Apollonia Dyrrhachioque movisti, quam de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, populi Romani victoria. Itaque quod scribis postea statuisse te ducere exercitum in Chersonesum, nec pati * sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani, facis

facis ex tua dignitate, & è Republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antoniis (quod dicam in bonam partem accipias) magis mihi probatur militum *severitas, quam tua. Te benevolentiam exercitus equitumque expertum vehementer gaudeo. De Dolabella ut scribis, si quid habes novi, facies me certiorem: in quo valde delector me ante providisse, ut tuum judicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit ut ego tum intelligebam, ad Rempublicam; ut nunc judico, & ad dignitatem tuam. Quod scribis, me maximo animo egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas, credo ita videri tibi, sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim acrius prohibenda bella civilia esse, quam in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te Brute dissentio, neque clementiæ tuæ concedo, sed salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quod si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummo. Mihi quidem ætas acta ferme est, tua istuc refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute nisi provideritis, neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatus ducem. Hęc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta, nihil potest esse verius. 14. Kalend. Maii. Vale.

DOLABELLA Ciceronis gener, aliquandiu bonum civem simulavit, ut erectam Cæsari in foro columnam everteret: Postea ab Antonio corruptus Rempubl. deseruit, & Syriæ administratione à populo accepta, victus à Cassio, Laodiceæ oppressus, servo suo cervicem feriendam præbuit. Appianus.

SCELERATISSIMO. Dolabellam ita vocat, quod noctu Trebonium Smyrnæ improviso accessu oppressum occiderat. Addo quod Senatus eum in hostium numerum retulerat.

SEVERITAS. Milites qui seditionem fecerant ut delictum suum quodam modo corrigerent seditionis auctores occiderunt, Quęstorem & Legatos C. Antonii ad necem depoposcerunt. Dion.

Cicero S. D. Titio. Fam. 5. 15. 15

ETsi unus ex omnibus, minime sum ad te consolandum accommodatus, quod tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem: tamen cùm longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quam tuus, statui

nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu, sed adhibere aliquam modicam consolationem, quę levare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maxime, quam semper in ore, atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quo minus ea qua nati sumus conditione vivamus, neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus, eventisque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt: minus autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quam si eosdem bona, aut denique aliqua Republica perdidissent. Quod si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facilè exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto: sin illa te res cruciat, (quę magis amoris est) ut eorum, qui occiderunt miserias lugeas, ut ea non dicam, quę sæpissimè & legi & audivi, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitas illa potiùs, quàm mors ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiatur: hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea misceri, parari, impendêre Reipublicæ, quæ qui reliquerit; nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur. Quid est enim jam non modo pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati ac saluti loci? Non mehercule esquenquam audivi hoc gravissimo & pestilentissimo anno adolescentulum aut puerum mortuum qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseriis, atque ex iniquissima conditione vitæ videretur. Quare si hoc unum tibi detrahi potest, ne quid iis quos amasti mali putes contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum. Relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad te ipsum proprie referetur:

feretur: In qua non est iam gravitatis, ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatius casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum quos dilexeris miseria, maloque seiunctus. Etenim eum semper te, & privatis in rebus, & publicis præstitisti, tuenda ut sit tibi gravitas, & constantiæ serviendum. Nam, quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos praeripere consilio, prudentiaque debemus. Etenim si nulla unquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit, certè nos, quod est dies allatura, id consilio ante ferre debemus; neque expectare temporis medicinam; quam repræsentare ratione possimus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse assecutum: sin minùs fortè valuissent, officio tamen esse functum benevolentissimi atque amicissimi, quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

FINIS.

